

Conceptual Explanation of Spatial Mismatch Fields of Job and Residence in Urban Spaces with Emphasis on Iran

Tajaldin Karami^{1*}, Mohamad Soleimani², Taher Parizadi³, Somayeh Teymouri⁴

1. Assistant Professor of Geography and Urban Planning, University of Kharazmi, Tehran
2. Associate Professor of Geography and Urban Planning, University of Kharazmi, Tehran
3. Assistant Professor of Geography and Urban Planning, University of Kharazmi, Tehran
4. Ph.D Student of Geography and Urban Planning, University of Kharazmi, Tehran

Karami, T & Soleimani, M & Parizadi, T & Teymouri, S. (2021). [Conceptual Explanation of Spatial Mismatch Fields of Job and Residence in Urban Spaces with Emphasis on Iran]. *Geography and Development*, 19 (63), 1-38.

doi: <http://dx.doi.org/10.22111/J10.22111.2021.6168>

Received: 16/03/2020

Accepted: 25/06/2020

Keywords:

Structural adjustment programs, Uneven development, Fordism regime, Post-Fordism regime, Spatial Mismatch.

ABSTRACT

Spatial Mismatch theory is one of the theories that examine poverty and inequality in the social-spatial structure of cities. This theory, in its origins (America), considers the Mismatch between achieving the right job and access to desirable housing in a text of racial-ethnic inequalities. The aim of the present study was to "conceptually explain the grounds for Spatial Mismatch of work and residence", especially in the cities of developing countries and Iran. This research is theoretical-applied in nature and descriptive-analytical in terms of method. In addition, discourse analysis has been used to explain the fields of formation and the lack of Spatial Mismatch.

According to the findings of the present study, Spatial Mismatches in the Great Fields (global and Inclusive changes such as the expansion of Ford-Keynesian and neoliberal, Post Fordism) and its most objective layer (the inequality between access to Appropriate work and access to housing in urban structure and space), are similar.

However, geographically, the focus of Spatial Mismatch in developing countries, in contrast to the US, is mostly on the suburb of cities.

While Spatial Mismatch in the United States is influenced by unequal racial-ethnic contexts, development of transportation technology, suburbanization, industrialization, and the establishment of industries and factories, in developing countries it is mainly due to its "unequal structure of international economic relations," "implementation." External development strategies include "unequal socio-spatial construction", "getting caught up in the traps of development traps" (political instability, selling natural resources, spreading the consequences of neighborly instability, inefficient governance), and "traps of poverty and corruption" and "unstable pattern of urban development".

Copyright©2021, Geography and Development. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

Spatial Mismatch is one of the theories that has studied inequality and poverty in the socio-spatial structure of cities. This theory was developed in the context of post-

World War II urban developments to analyze the socio-spatial inequalities resulting from the socio-economic reconstruction of American cities between affluent (mostly white) suburbs and centers of poverty in central (mostly black) cities. The theory focuses on the mismatch between the two basic criteria for achieving a job with adequate benefits and access to desirable housing. Despite the historical and widespread history of applying the theory of Spatial Mismatch to the study of urban poverty in the United States, its application in third world countries, including Iran, has little history. In addition, the lack of balance between "achieving a job with adequate benefits and access to decent housing" is one of the basic criteria for representing

*Corresponding Author:

Tajaldin Karami

Address: Department of Geography and Urban Planning, University of Kharazmi, Tehran

Tel: +98 (912278056)

E-mail: karamit@khu.ac.ir

social inequality and poverty in urban areas. Despite the role of pervasive and global processes in the production of inequality and urban poverty, but the mechanism of its production varies depending on the geographical-historical characteristics of countries. Therefore, the present article has tried to provide a suitable conceptual framework for urban poverty analysis in third world countries, especially Iran. This conceptual framework is an important step in applying the theory of Spatial Mismatch between "achieving a job with adequate benefits and access to decent housing" and applying urban poverty analysis, especially in the country's metropolises.

2. Methods and Material

The present study is conducted in the framework of the poststructuralist geography paradigm (spatial discourse analysis) based on the three-dimensional model of Fairclough critical discourse. The model is a three-level framework that considers "text", "processes and mechanisms leading to text production" and "socio-economic contexts of text production". Accordingly, urban poverty centers due to the lack of proportionality between "achieving work with appropriate benefits and access to decent housing" as the final text produced, the discourse of modernization and structural adjustment as processes and mechanisms leading to the production of that text and Fordism regimes and Post-Fordism was examined and analyzed as a global and pervasive context for the emergence of Spatial Mismatch. The required data is also extracted from the texts related to each of the aforementioned levels.

3. Results and Discussion

There is not much difference between developed and developing countries in terms of the final output due to the Spatial Mismatch of work and housing (ie, the mismatch between access to employment with adequate benefits and access to decent housing). As Athari (2016) while explaining the concept of "space poverty traps" in Iran, considers it as an example of the phenomenon of Spatial Mismatch in American cities. But in the spatial pattern, processes and mechanisms, as well as some socio-economic contexts leading to the production of poverty and Spatial Mismatch of work and housing, there are many differences between countries. Spatial Mismatch inconsistencies in American cities occur in the context of racial-ethnic inequalities and urban regeneration mechanisms resulting from the rule of Fordism and post-Fordism regimes. The values of

the Fordism and post-Fordism regimes, as Harvey argues (2015, 2013, 2011, 2007), have spread throughout the world. Thus, while spatial maladaptation in the United States has been influenced by racially unequal context, the development of transportation technology, suburbanization, and the establishment of industries and factories, in developing countries it's largely driven by the "unequal structure of the political economy of international relations." Implementation of exogenous development strategies in "unequal socio-spatial construction", "caught in the misery of development traps" (political instability, depletion of natural resources, transmission of the consequences of instability of neighbors, inefficient governance), "poverty and corruption traps" and "unsustainable model of urban development". In Iran, uneven development, inequality and poverty have accelerated during the period of rapid modernization and urbanization, as well as structural adjustment of production, reproduction and expansion. This can be seen in the many researches and official statistics published. In addition, as Azimi Arani (1992) argues in the theory of underdeveloped circuits, Iran is somehow involved in the traps of development and corruption expressed by Collier (2007) and Giddens (2012). These factors, in synergy with other factors at the social and individual levels and on a regional, urban and neighborhood scale, have led to the reproduction of the spatial traps of poverty and the Spatial Mismatch of work and residence. As a result, unstable spatial forms resulting from these currents (worn center and middle zones, informal settlements and integrated villages) have remained in the spatial structure of cities, especially Tehran and metropolises, for several decades.

4. Conclusion

According to the theory of Spatial Mismatch, wherever there is no balance between the two criteria of "achieving a job with adequate benefits" and "access to decent housing", traps of spatial poverty are formed. According to the explanation made in the present study, the Spatial Mismatch of work and residence in Iran is rooted in comprehensive and global contexts (expansion of capitalist relations in the form of Fordism and post-Fordism regimes) and its main mechanisms (modernization and structural adjustment strategies), "trapped in development traps" And corruption ", "entangled in the circuits of economic underdevelopment "as well as" local contexts and processes and unsustainable pattern (uncontrolled and unplanned growth and expansion of the city,

reproduction of the creation of spatial traps of poverty) and the weakness of household economic foundations. "Therefore, as long as there is no balance between "income and benefits" and "labor costs of labor, especially housing", the centers of Spatial Mismatch, especially in working-class and low-income neighborhoods, will continue to produce. And will be reproduced. Thus, the eradication of spatial traps of poverty and spatial inconsistencies, except in the shadow of structural-functional reforms in order to "reduce the multiplicative effects of development traps and corruption", "get out of the orbits of economic underdevelopment" and "create socio-spatial stability at the local scale". It will not be possible.

Keywords¹: Structural adjustment programs, Uneven development, Fordism regime, Post-Fordism regime, Spatial Mismatch.

5. References

- Asadi, Morteza (1999). "Political-Administrative Concentration and Stages of Economic Growth". Journal of Economic Research, University of Tehran, autumn and winter, No. 46, 55-76. Retrieved from: https://jte.ut.ac.ir/article_25835_c7a5973b9ebd9d4991ceae62ac41d3aa.pdf.
- Adele, Matthew. (2001). "Urban and Regional Political Economy". Translated by Fariborz Rais Dana. Tehran, Qatreh Publications. PP: 75-81. Retrievable from: <https://www.gisoom.com/book/1193738>.
- Athari, Kamal. (2016). "Management Report on Sorting and Prioritization of Neighborhoods in Need of Reconstruction and Representation of Informal Neighborhoods in Tehran". Ministry of Roads and Urban Development, the parent company of Iran Urban Development and Improvement, Office of the Secretariat of the National Urban Reconstruction Headquarters. 75-81. Retrievable from: <http://drive.mrud.ir/ms/sokonatgah>.
- Executive regulations of the National Urban Regeneration Program (2018). Resolution No. 29906 / T 54963 AH / Date 10/3/1397- Cabinet, available at the following e-mail address: http://cabinetoffice.ir/files/fa/news/1397/3/13/16011_138.pdf
- Central Bank of the Islamic Republic of Iran. (2017). "Results of household budget survey in urban areas of Iran in 2017". Retrievable from: <https://www.cbi.ir/simplelist/1600.aspx>.
- Behdad, Sohrab, Nomani, Farhad. (2007). "Class and work in Iran". Translated by Mahmoud Motahed. Tehran, Agah Publication. 75-81. Retrievable from: https://www.agahbookshop.com/%D8%B7%D8%A8%D9%82%D9%87-%D9%88-%D9%83%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86_13103.
- Barakpour, Nasser, Asadi, Iraj (2009). "Urban Management and Governance". Publication of the Vice Chancellor for Research, Tehran University of Arts. Retrievable from: <https://www.adinehbook.com/gp/search?search-alias=books&author=%D9%86%D8%A7%D8%B5%D8%B1+%D8%A8%D8%B1%D%A9+%D9%BE%D9%88%D8%B1&select-author=author-exact>
- Potter, Robert. B, Evans, Celluloid. (2005). "A city in a developing world." Translation, Kiomars Irandoost, Mehdi Dehghan Manshadi and Mitra Ahmadi. Tehran, Publication of the Organization of Municipalities and Rural Affairs. 75-81. Retrievable from: <http://www.lib.ir/book/53794617/%D8%B4%D9%87%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%AD%D8%A7%D9%84-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87/>
- Researchers. Jamshid, Khodadad Kashi, Farhad and Mousavi Jahromi, Yeganeh. (2004). "Generalities of Economics". Tehran, Payame Noor University. 75-81. Retrievable from: <http://www.gisoom.com/book/1193738>
- Piran, Parviz. (1991). "Theoretical Perspectives on the Sociology of the City and Urbanization: The Political Economy of Space." Journal of Political-Economic Information, December, No. 51&52, 75-81. Retrievable from: <https://www.noormags.ir/view/fa/magazine/number/5193>
- Razavian, Mohammad Taghi; Karimi, Aram; Sharifi, Ramin (2018). "Urban Public Housing Strategy in Developing Countries: Paradigms, Policies, Programs, and Projects." Quarterly Journal of New Research in Geographical Sciences, Architecture, Urban Planning. Second Year No. 17. 148-129. Retrievable from: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlegame/1428894>.
- Raisadana, Fariborz. (2002). "Political Economy of Development". Tehran, Negah Publication. Retrievable from: <https://www.gisoom.com/book/1226529/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87/>
- George, Pierre. (1991). "The Unequal World, the Geography of Inequalities." Translated by Forouzan Khazaei. Nika Publication, Mashhad. Retrievable from: <https://lib1.ut.ac.ir:8443/site/catalogue/853041>
- Dini Turkmani, Ali. (2005). "Subsidies, growth and poverty." Social Welfare Quarterly, Fifth Year, No. 18, 1-30. Retrievable from: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=28621>.

1-The present article is an excerpt from the PhD dissertation on Geography and Urban Planning with Title " Explanation the Spatial Mismatch Work and residence in District 7 of Tehran"

- Saidnia, Ahmad (1996). "Incompatible structure of Tehran". Journal of Architecture and Urban Planning, No.36 &37, October, November, December & January. Retrieval from: <http://ahmadsaenednia.blog.ir/1397/01/22/ncstructureoftehran>.
- Sharifzadegan, Mohammad Hussein & Qanuni, Hussein (2017). "Analysis and theoretical conceptualization of the effects of rent government on the agency and structure of society and urban economy in Iran." Journal of Urban Economics, Volume 2, Number 1, Sequence 2, 1-18. Retrieval from: http://ue.ui.ac.ir/article_22297.html.
- Shokouei, Hussein (1995). "New Perspectives on Urban Geography". Tehran, Samat Publication. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1257110/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AF%DB%8C%D8%AF%DA%AF%D8%A7%D9%87%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%86%D9%88-%D8%AF%D8%B1-%D8%AC%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81%DB%8C%D8%A7%DB%8C-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C-%D8%AC%D9%84%D8%AF-1>
- Shokouei, Hussein (2003). "New Thoughts on Geography, Environmental Philosophies, and Geographical Schools." Tehran, Institute of Geography and Cartography of Geology. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/11146874/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A7%D9%86%D8%AF%DB%8C%D8%B4%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%86%D9%88-%D8%AF%D8%B1-%D9%81%D9%84%D8%B3%D9%81%D9%87-%D8%AC%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81%DB%8C%D8%A7-%D9%81%D9%84%D8%B3%D9%81%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%AD%DB%8C%D8%B7%DB%8C-%D9%88-%D9%85%DA%A9%D8%AA%D8%A8%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81%DB%8C%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%AC%D9%84%D8%AF-2>
- Abdullahy, Hussein (2018). "Globalization of the economy and the structure of social classes in Iran". Tehran, Third Edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/11435469/%DA%A9%D8%A7%D8%A8-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%B4%D8%AF%D9%86-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D9%88-%D8%B3%D8%A7%D8%AE%D8%AA%D8%A7%D8%B1-%D8%B7%D8%A8%D9%82%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>
- Azimi (Arani), Hussein (2009). "Underdeveloped circuits in the Iranian economy". Tehran, Ney Publishing, 10th edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/11009459/%DA%A9%D8%A7%D8%A8-%D9%85%D8%AF%D8%A7%DB%8C%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87-%D9%86%DB%8C%D8%A7%D9%81%D8%AA%DA%AF%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>
- Fazeli, Nematullah (1996). "Critical Evaluation of Modernization Theory". Journal of Cultural Studies - Communication, Summer, Prefix 1, 245-266. Retrieval from: <http://ensani.ir/fa/article/280915>.
- Karami, Tajaddin (2020). "Explaining the position of integrated metropolitan governance from the perspective of human security." Journal of Law Enforcement Science, Vol.22, Number 86, 1-34. Retrieval from: http://journals.police.ir/article_93688.html.
- Giddens, Anthony (2012). "Climate Change Policies". Translated by Zahra Pishgahifard, Mohammad Sadegh Yahyapour, Sajjad Karimi Pashaki. Tehran, Publication of the Geographical Organization of the Armed Forces, first edition. Retrieval from: <https://lib1.ut.ac.ir:8443/site/catalogue/802577>
- Giddens, Anthony (2005). "Sociology". Translated by Manouchehr Sabouri. Ney Publishing, Tehran, Fourteenth Edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1399054/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%DB%8C/>
- Mortazavi, Asadallah (1998). "Structural adjustment, a new phase of liberalism, the effects and consequences of adjustment policies in Iran." Journal of Banking & Economics, No. 1, 58-62. Retrieval from: <http://ensani.ir/fa/article/243577>.
- Mehdizadeh, Javad et al. (2003). "Strategic Urban Development Planning (Recent Global Experiences and Its Position in Iran)". Publications of the Deputy of Urban Planning and Architecture of the Ministry of Housing and Urban Development, Tehran, first edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1947720/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A8%D8%B1%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-%D8%B1%DB%8C%D8%B2%DB%8C-%D8%B1%D8%A7%D9%87%D8%A8%D8%B1%D8%AF%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C-%D8%AA%D8%AC%D8%B1%D8%A8%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D8%AE%DB%8C%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%AC%D8%A7%DB%8C%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D8%A2%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86/>
- Musalinejad, Abbas (2005). "Government and Economic Development in Iran". Tehran, Qoms Publications. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1321984/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D9%88-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86/>
- Mirtorabi, Saeed (2016). "Oil, Politics & Democracy." Tehran, Qoms Publishing, third edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1873343/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D9%81%D8%AA-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D9%88-%D8%AF%D9%85%D9%88%DA%A9%D8%B1%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%A8%D8%B1%D8%B1%D8%B3%DB%8C-%D9%BE%D9%88%DB%8C%D8%B4-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%AA-%D9%86%D9%81%D8%AA-%D9%88-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D8%AF%D8%B1-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1%D9%87%D8%A7%DB%8C->

- [%D8%AF%D8%B1-%D8%AD%D8%A7%D9%84-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87/](https://www.gisoom.com/book/1280547/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-%D8%A7%D8%B7%D9%84%D8%A7%D8%B9%D8%A7%D8%AA%DB%8C/)
- Resolutions of the Supreme Council of Architecture and Urban Planning of Iran (2009). "A set of rules, regulations and case approvals of the Supreme Council of Architecture & Urban Planning of Iran". Retrieval from: <https://sazepius.com/mosavbat-shahrsazi>.
 - Nazarian, Asghar. (2005). "Metropolitan area and its spatial reflection, the case of Tehran". Geographical Quarterly of the Land, Second Year, No. 7, Autumn. Retrieval from: http://sarzamin.srbiau.ac.ir/article_6012_0f6a68ffc835_a3ac14ceb36ed49257cb.pdf.
 - Webster, Frank. (2004). "Information Society Theories", translated by Ismail Ghadimi, Tehran, Qasdeh Sara Publications, second edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1280547/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-%D8%A7%D8%B7%D9%84%D8%A7%D8%B9%D8%A7%D8%AA%DB%8C/>
 - Harvey, David, (2007). "Short History Neoliberalism", translated by Mahmoud Abdullahzadeh, Tehran, Akhtaran Publishing, first edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/11284935/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AA%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%AE-%D9%85%D8%AE%D8%AA%D8%B5%D8%B1-%D9%86%D8%A6%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D9%84%DB%8C%D8%B3%D9%85/>
 - Harvey, David, (2011). "The situation of postmodernity - research on the origins of cultural change", translated by Aref Eghvami Moghadam, Tehran, Pajhwok Publishing, first edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1994323/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%88%D8%B6%D8%B9%DB%8C%D8%AA-%D9%BE%D8%B3%D8%A7%D9%85%D8%AF%D8%B1%D9%86%DB%8C%D8%AA%D9%87-%D8%AA%D8%AD%D9%82%DB%8C%D9%82-%D8%AF%D8%B1-%D8%AE%D8%A7%D8%B3%D8%AA%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D8%AD%D9%88%D9%84-%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF%DB%8C/>
 - Harvey, David. (2013). "Paris, the Capital of Modernity", translated by Aref Aghvami Moghadam, Pajhwok Publishing, first edition, Tehran. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1929728/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%BE%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%B3-%D9%BE%D8%AA%D8%AE%D8%AA-%D9%85%D8%AF%D8%B1%D9%86%DB%8C%D8%AA%D9%87/>
 - Harvey, David. (2015). "Seventeen Conflicts and the End of Capitalism", translated by Aref Aghvami Moghadam, Tehran, Akhtaran Publishing, first edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1929728/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%BE%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%B3-%D9%BE%D8%A7%DB%8C%D8%AA%D8%AE%D8%AA-%D9%85%D8%AF%D8%B1%D9%86%DB%8C%D8%AA%D9%87/>
 - Habitat. (2009). "Cities in the process of globalization of the global report on human settlement", translated by the Center for Studies and Planning in Tehran. Retrieval from: <https://rpc.tehran.ir/Default.aspx?tabid=130>
 - Jorgensen, Marian and Phillips Louise (2014). "Theory and Method in Discourse Analysis", translated by Hadi Jalili, Tehran, Ney Publishing, fourth edition. Retrieval from: <https://www.gisoom.com/book/1865241/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87-%D9%88-%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%D8%AA%D8%AD%D9%84%DB%8C%D9%84-%DA%AF%D9%81%D8%AA%D9%85%D8%A7%D9%86/>
 - Barufi, Ana Maria Bonomi, Haddad, Eduardo Amaral. (2017). Spatial mismatch, wages and unemployment in metro-politan areas in Brazil, Journal Region, Volume 4, Number 3, 175 e 200. Retrieval from: https://ideas.repec.org/a/wiw/wiwreg/region_4_3_171.html.
 - Bird, K. (2019). Addressing Spatial Poverty Traps. CPAN is hosted at the Overseas Development Institute, London. Retrieval from: <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2019/03/Spatial-poverty-traps-policy-responses-2019.pdf>.
 - Bollens, S(2001). City & soul: Sarajevo, Johannesburg, Jerusalem, Nicosia, City,5(2),169e 187. Retrieval from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13604810120092454>.
 - Berg, Bruce F .(2007). New York City Politics: Governing Gotham, Rutgers University PRESS, New Brunswick, New Jersey and London. Retrieval from: <https://www.amazon.com/New-York-City-Politics-Governing/dp/0813541913>.
 - Cooke, T. J & Shumway, J. M.(1991). Developing the spatial mismatch hypothesis: problems of accessibility to employment for low-wage central city labor. Urban Geography, 12(4), 310e323. Retrieval from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2747/0272-3638.12.4.310>
 - Collier, Paul (2007). The bottom billion: why the poorest countries are failing and what can be done about it. Drakakis-Smith, 1987, 112e140. Retrieval from: https://treasury.gov.au/sites/default/files/2019-03/05_The_bottom_billion.pdf
 - Ellwood, D.(1986). The spatial mismatch hypothesis: are there teenage jobs missing in the ghetto? In R. B. Freeman, & H. J. Holzer (Eds.), The black youth employment crisis Chicago: University of Chicago Press. Retrieval from: <https://www.nber.org/papers/w1188>
 - Gobillon, L., & Selod, H. (2014). Spatial mismatch, poverty, and vulnerable populations. Handbook of regional science. Retrieval from: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00978439>
 - Gobillon, L., Selod, H., & Zenou, Y. (2003). Spatial mismatch: From the hypothesis to the theories. IZA Discussion Papers 693. Institute for the Study of Labor (IZA). Retrieval from: https://www.researchgate.net/publication/45129065_Spatial_Mismatch_From_the_Hypothesis_to_the_Theories.

- Gobillon, L & Selod, H. (2014). Spatial mismatch, INED, PSE, CREST, and CEPR, Paris, France, The World Bank, PSE-INRA, and CREST, Paris, France, 5e10. Retrievable from: <https://voxeu.org/users/arent-gobillon>
- Gobillon, L, Selod, H & Zenou, Y. (2007). The mechanisms of spatial mismatch, Journal of Urban Studies, 44(12), 2401e2427. Retrievable from: https://econpapers.repec.org/article/saeurbstu/v_3a44_3ay_3a2007_3ai_3a12_3ap_3a2401-2427.htm.
- Harvey, D. (1991). The condition of postmodernity (Vol. 14). Oxford: Blackwell. Hollweg, 2014, 6-7. Retrievable from: <https://www.amazon.com/Condition-Postmodernity-Enquiry-Origins-Cultural/dp/0631162941>.
- Horner, M. W & Mefford, J. N (2007). Investigating urban spatial mismatch using job e housing indicators to model home-work separation, Environment and Planning A, 39, 1420e1440. Retrievable from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1068/a37443>
- Houston, D.S.(2005a). Methods to test the spatial mismatch hypothesis. Economic Geography 81, 407 e 434. Retrievable from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1944-8287.2005.tb00281.x>.
- Houston, D. (2005b). Employability, skills mismatch and spatial mismatch in metropolitan labour markets. Urban Studies, 42(2), 221e 243. Retrievable from: https://econpapers.repec.org/article/saeurbstu/v_3a42_3ay_3a2005_3ai_3a2_3ap_3a221-243.htm.
- Ihlanfeldt, K. R & Sjoquist, D. L. (1991). The effect of job access on black Youth employment: Across-sectional analysis, Journal of Urban Studies, 28, 255e265. Retrievable from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/00420989120080231?journalCode=usja>.
- Ihlanfeldt, K. R. (1993). Intra-urban job accessibility and Hispanic youth employment Rates, Journal of Urban Economics, 33, 254e271. Retrievable from: https://econpapers.repec.org/article/eejuecon/v_3a33_3ay_3a1993_3ai_3a2_3ap_3a254-271.htm.
- Ihlanfeldt, K. R (1997). Information on the Spatial Distribution of Job Opportunities within Metropolitan Areas. Journal of Urban Economics, 41, 218e242. Retrievable from: https://econpapers.repec.org/article/eejuecon/v_3a41_3ay_3a1997_3ai_3a2_3ap_3a218-242.htm.
- Jayne, Mark.(2006). Cities and Consumption, London and New York, Routledge. Retrievable from: <https://www.amazon.com/Consumption-Routledge-Critical-Introductions-Urbanism/dp/0415327342>.
- Kain, J. F. (1992). The spatial mismatch hypothesis, three decades later, Housing Policy Debate, 3, 371e460. Retrievable from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10511482.1992.9521100>.
- Kain, J. F. (2004). A pioneer's perspective on the spatial mismatch literature. Urban studies, 41(1), 7e32. Retrievable from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/0042098032000155669?journalCode=usja>.
- Khan, A. R & Riskin, C. (2001). Inequality and poverty in China in the age of globalization, New York: Oxford University Press. Retrievable from: [https://global.oup.com/academic/product/inequality-and-poverty-in-china-in-the-age-of-globalization-9780195136494?cc=us&lang=en&Kilroy, A. \(2009\). Intra-Urban Spatial Inequality: Cities as "Urban Regions"](https://global.oup.com/academic/product/inequality-and-poverty-in-china-in-the-age-of-globalization-9780195136494?cc=us&lang=en&Kilroy, A. (2009). Intra-Urban Spatial Inequality: Cities as).
- Kilroy, A. (2009). Intra-Urban Spatial Inequality: Cities as "Urban Regions". Retrievable from: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/9144/WDR2009_0009.pdf?sequence=1.
- Klitgaard, K. (2019). Economy and Development in Modern Cities. In Understanding Urban Ecology , 10e116, Springer, Cham. Retrievable from: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-11259-2_5.
- Kim, Sukkoo (2008). Spatial Inequality and Economic Development: Theories, Facts, and Policies, The International Bank for Reconstruction & Development / The World Bank On behalf of the Commission on Growth and Development. Retrievable from: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28050?locale-attribute=es>.
- Knox and Pinch(2000). Urban Social Geography: an introduction, Prentice Hall, 3. Retrievable from: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2015/Z0132/um/54979481/Paul_Knox_and_Steven_Pinch_Urban_Social_Geography_BookFi.org_.pdf.
- Leonard, J. S (1987). The interaction of residential segregation and employment discrimination. Journal of Urban Economics, 21(3), 323e346. Retrievable from: <https://ideas.repec.org/a/eee/juecon/v21y1987i3p323-346.html>.
- Lovering, J (2009). "Fordism, Post-Fordism and Flexible Specialization" in International Encyclopedia of Human Geography, Editors- in- chief, Rob kitchin and Nigel Thrift, Elsevier Radarweg 29, po Box 211, 1000 AE Amsterdam, The Netherlands Linacre House, Jordan Hill, Oxford Ox2 8DP, UK. Retrievable from: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2016/SOC584/um/Nigel_Thrift_Rob_Kitchin-International_Encyclopedia_of_Human_Geography_Twelve-Volume_Set_Volume_8_2009_.pdf.
- Ming, Lu.(2019). Besetting Sin of Chines Economy: Spatial Mismatch, Journal of Shenzhen University (Humanities & Social Sciences), Vol.36, Issue (1): 77e85. Retrievable from: <http://xb.szu.edu.cn/EN/abstract/abstract645.shtml>.
- Pacione, M (2013). Urban geography: A global perspective. Routledge. Retrievable from: <https://www.routledge.com/Urban-Geography-A-Global-Perspective/Pacione/p/book/9780415462020>.
- Qi, Yunlei, et al.(2018). "Decade-long changes in spatial mismatch in Beijing, China: Are disadvantaged populations better or worse off?." Environment and Planning A: Economy and Space 50.4. 848e868. Retrievable from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0308518X18755747>.

- Raphael, S and Stoll, M. (2001). Can boosting minority car-ownership rates narrow inter-racial employment gaps? Brookings-Wharton Papers on Urban Economics Affairs, 2: 99 e 145. Retrieval from: <https://urbanpolicy.berkeley.edu/pdf/RS2001PB.pdf>.
- Ruef, Martin & Grigoryeva, Angelina. (2015). Jim Crow and the Spatial Mismatch Hypothesis, Department of Sociology, Duke University, Durham, NC, 27708e0088. Retrieval from: https://www.icos.umich.edu/sites/default/files/lecturereadinglists/Spatial_Mismatch.pdf.
- Shaw, I. G. R., Dixon, D. P., & Jones III, J. P. (2010). Theorizing our world. Research methods in geography, 9e23. Retrieval from: https://www.academia.edu/26069607/Theorizing_Our_World.
- Smith, Neil. (2001). Uneven Development, Geography of. International encyclopedia of the social & behavioral sciences. Amsterdam: Elsevier. Retrieval from: <https://www.amazon.com/Uneven-Development-Nature-Capital-Production/dp/082033099X>.
- Squires, G.D, Kubrin, C.E. (2005). Privileged places: race, uneven development and the geography of opportunity in urban America, Journal of Urban Studies 42 (1), 47e68. Retrieval from: <https://pdfs.semanticscholar.org/e15a/4f7cfd354e93a8c7462230ba38712f12c97.pdf>.
- Theys, Tobias, Deschacht Nick, Adriaenssens Stef, Verhaest Dieter. (2018). The evolution of inter-regional spatial mismatch in the USA: The role of skills and spatial structure, Journal Urban Studies Limited 2018, PP: 1e16. Retrieval from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0042098018803017>.
- Webster, M. (2008). Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary. Springfield: Merriam-Webster Inc. Retrieval from: <https://www.merriam-webster.com/shop-dictionaries/learners-dictionaries/advanced-learners-td>.
- Williamson, J. (1994). The political economy of policy reform. Washington DC: Institute of International Economics. Retrieval from: https://books.google.com/books/about/The_Political_Economy_of_Policy_Reform.html?id=cm-3mnvjE18C.
- Williamson, J. (2004). The strange history of the Washington consensus. Journal of Post Keynesian Economics, 27(2), 195e206. Retrieval from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01603477.2004.11051438>.
- Wisudawati, A.F. Setyani, N. I. (2018). Critical discourse analysis of global warming public service advertisement: implication for students. EduLite: Journal of English Education, Literature and Culture, 3(2), 149e160. Retrieval from: <http://jurnal.unissula.ac.id/index.php/edulite/article/view/2833>.
- Wilson, W.J. (1987). The Truly Disadvantaged. Chicago: University of Chicago Press. Retrieval from: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/T/bo13375722.html>.
- Zhou, Suhong, Liu, Yang, Kwan, Mei-Po. (2016). Spatial mismatch in post-reform urban China: A case study of a relocated state-owned enterprise in Guangzhou, Journal Habitat International 58, 1e11. Retrieval from: <https://www.infon.pl/resource/bwmeta1.element.elsevier-3d9458d4-16e4-3b1a-888a-edf21e9301cf>.
- Zhou, S., Wu, Z., & Cheng, L. (2013). The impact of spatial mismatch on residents in low-income housing neighborhoods: A study of the Guangzhou metropolis, China. Urban Studies, 50(9), 1817e1835. Retrieval from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0042098012465906>.

تبیین مفهومی زمینه‌های عدم انطباق فضایی کار و سکونت در فضاهای شهری با تأکید بر ایران

دکتر تاج‌الدین کرمی^{۱*}، دکتر محمد سلیمانی^۲، دکتر طاهر پریزادی^۳، دکتر سمیه تیموری^۴

چکیده

نظریه عدم انطباق فضایی در زمره نظریه‌هایی است که به تحلیل فقر و نابرابری در ساختار اجتماعی-فضایی شهرها می‌پردازند. این نظریه در خاستگاه خود (آمریکا)، نبود تناسب بین دستیابی به کار مناسب و دسترسی به مسکن مطلوب را در متنی از نابرابری‌های نژادی-قومی مورد توجه قرار داده است. هدف تحقیق حاضر «تبیین مفهومی زمینه‌های عدم انطباق فضایی کار و سکونت» به‌ویژه در شهرهای کشورهای درحال توسعه و ایران بوده است. این تحقیق به لحاظ ماهیت هدف، نظری-کاربردی و به لحاظ روش، توصیفی-تحلیلی است؛ به‌علاوه از روش تحلیل گفتمان برای تبیین زمینه‌های شکل‌گیری عدم انطباق فضایی استفاده شده است. براساس یافته‌های تحقیق، عدم انطباق فضایی در کلان‌ترین زمینه‌ها (تغییرات جهانی و فراگیر، همچون بسط روابط فوردی-کینزی و پساوردی-نئولیبرالی) و عینی‌ترین لایه آن (نبود تناسب بین دستیابی کار مناسب و دسترسی به مسکن مطلوب در ساختار و فضای شهری) مشابه است؛ با این وجود، به لحاظ موقعیت جغرافیایی، برعکس شهرهای آمریکایی، کانون‌های عدم انطباق فضایی در کشورهای درحال توسعه، بیشتر در حاشیه شهرها مستقرند. عدم انطباق فضایی در آمریکا، متأثر از متن نابرابر نژادی-قومی، توسعه فناوری حمل‌ونقل، حومه‌نشینی، استقرار صنایع و کارخانه‌ها بوده، اما در کشورهای درحال توسعه عمدتاً نیروی پیش‌برنده خود را از «ساختار نابرابر اقتصاد سیاسی روابط بین‌الملل»، «اجرای راهبردهای توسعه برون‌زا در ساخت نابرابر اجتماعی-فضایی»، «گرفتاری در مصائب تله‌های توسعه» (بی‌ثباتی سیاسی، خام‌فروشی منابع طبیعی، سرایت پیامدهای بی‌ثباتی همسایگان، حکمروایی ناکارآمد)، «تله‌های فقر و فساد» و «الگوی ناپایدار توسعه شهری» می‌گیرد.^۵

جغرافیا و توسعه، شماره ۶۳، تابستان ۱۴۰۰

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۴/۰۵

صفحات: ۱-۳۸

واژه‌های کلیدی:

برنامه‌های تعدیل ساختاری، توسعه ناموزون، رژیم فوردیسم، رژیم پساوردیسم، عدم انطباق فضایی.

مقدمه

می‌پردازند (Zhou et al, 2013: 1; Kain, 1992: 371).

نظریه مورد بحث، در متن تحولات شهری پس از جنگ جهانی دوم و به منظور تحلیل نابرابری‌های شغلی و سکونتی ناشی از بازساخت اجتماعی-اقتصادی شهرهای آمریکایی (با ترکیب نژادی سیاه و سفید) به کار گرفته شد (Gobillon & selod, 2007: 6). همگام با بازساخت شهرهای آمریکایی و متأثر از

عدم انطباق فضایی^۶، نظریه‌ای در ارتباط با وجود بیکاری و فقر در ساختار اجتماعی-فضایی شهرها محسوب می‌شود (Gobillon and Selod, 2014: 94). این نظریه ریشه در علوم اقتصادی و اجتماعی داشته و در شمار نظریه‌هایی قرار می‌گیرد که به تحلیل فقر، بیکاری، نابرابری و جدایی‌گزینی اجتماعی در شهرها

۱- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۲- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۳- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۴- دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۵- مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری تحت عنوان «تبیین عدم انطباق فضایی کار و سکونت در منطقه هفت تهران» است که با حمایت مادی و معنوی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران انجام گرفته است.

در نیمه دوم قرن بیستم میلادی، شهری شدن به مثابه فرایندی جهانی، به گونه‌ای پرشتاب و انفجار آمیز به کشورهای در حال توسعه سرایت کرد (گیدنز، ۱۳۸۴: ۶۰۳)؛ اما مسائل و مصائب آن، اغلب با تأخیر در دهه‌های واپسین قرن بیستم و اوایل قرن بیست و یکم آشکار شده است. شهرها در کشورهای در حال توسعه اغلب بر روی گسل‌های ناشی از تضاد بین جوامع در حال مدرن شدن و فرهنگ‌های سنتی، بین اقتصادهای فردگرا و جامعه‌گرا، بین مردم‌سالاری و اقتدارگرایی، بین جمعیت بومی و جریان ملی‌گرا، بین جریان‌های سنتی و غرب‌گرا، بین فقر و ثروت و سایر دوگانگی‌ها قرار دارند (Bollens, 2001: 170). عدم انطباق فضایی کار و مسکن در محله‌های فقیرنشین را نیز می‌توان به مثابه نوعی دوگانگی و شکاف گسلی در ساختار شهرهای کشورهای در حال توسعه، مورد توجه قرار داد. با توجه به اینکه کاربرد نظریه عدم انطباق فضایی در تحقیقات شهری ایران کمتر مورد توجه بوده، در مقاله حاضر تلاش شد با شناخت و تبیین زمینه‌های ظهور پدیده عدم انطباق فضایی در مقیاس فراگیر (جهانی)، کشورهای در حال توسعه و ایران، گامی در راستای تقویت کاربست این نظریه در مطالعات شهری کشور، برداشته شود؛ بر این اساس، مسئله اصلی تحقیق حاضر در قالب پرسش‌های زیر صورت‌بندی شد:

۱. عدم انطباق فضایی در محله‌های فقیرنشین شهری متأثر از چه زمینه‌ها و فرایندهای فراگیر و جهانی است؟
۲. چه زمینه‌ها و سازوکارهایی در ایجاد عدم انطباق فضایی در شهرهای کشورهای در حال توسعه و ایران مؤثرند؟

پیشینه موضوع و مرور ادبیات تحقیق

رواج اصطلاح Spatial Mismatch به رساله دکتری جان کین^۱ (۱۹۶۱) برمی‌گردد (Kain, 2004: 7-32). از نگاه فرهنگ لغت وبستر، واژه Mismatch توصیف‌کننده وضعیتی است که دو شخص یا دو شیء

توسعه حمل‌ونقل، شکاف‌های نژادی و اجتماعی به حداکثر رسید. در جریان آن بازساخت، همزمان با شکل‌گیری حومه‌های شهری با امکانات رفاهی بسیار گسترده (Horner & Mefford, 2007: 1421)، اقلیت‌های نژادی و اقشار اجتماعی آسیب‌پذیر، نابرابری‌ها و تبعیض زیادی را متحمل شدند. در نتیجه ناچار به سکونت در محله‌هایی شدند که نام آن‌ها تداعی محیط‌های نامطلوب، پرمسئله و جرم‌خیز است؛ از این رو می‌توان گفت، حومه‌نشینی علاوه بر آنکه موجبات سکونت اقشار مرفه و انتقال عمده مشاغل به حومه‌ها را فراهم کرده، به سازوکاری فضایی برای تشدید تبعیض نژادی، نابرابری در بازار کار و مسکن و شکل‌گیری الگوی دو قطبی غنی و فقیر بین حومه‌ها و نواحی درون‌شهری، تبدیل شده است (Squires & Kubrin, 2005: 47). با اینکه تأکید نظریه عدم انطباق فضایی در ابتدا عمدتاً بر دسترسی نابرابر به کار متمرکز بود، برخی پژوهشگران تمرکز صرف بر سازوکارهای بازار را که منجر به بیکاری و کمبود درآمد می‌شود، برای تحلیل این مسئله کافی ندانسته‌اند و این مسئله را در بستر فرایندهای اجتماعی (نابرابری‌های نژادی-قومی، تناقض‌های طبقاتی و...) مورد توجه قرار داده‌اند (Gobillon and Selod, 2014a: 93)؛ به تعبیر دیگر، نظریه عدم انطباق فضایی در آمریکا، بیکاری و فقر در ساختار اجتماعی-فضایی شهرها را در متنی از نابرابری‌های نژادی-قومی، به توان انتخاب مسکن و محله مسکونی پیوند می‌دهد (Raphael & Stoll, 2001: 100).

با وجود آزمون گسترده نظریه عدم انطباق فضایی در آمریکای شمالی و اروپا، تا دهه اخیر در تحقیقات شهری کشورهای در حال توسعه به ندرت به کار گرفته شده است (Kilroy, 2009: 10). تأخیر در شهری شدن و بروز پیامدهای مکانی-فضایی آن، می‌تواند از دلایل عدم توجه به نظریه مورد بحث در کشورهای در حال توسعه باشد.

مورد توجه جامعه‌شناسانی چون ویلیام جولیس ویلسون (۱۹۸۷، ۱۹۹۶) و جان کساردا^۳ (۱۹۸۵، ۱۹۸۸، ۱۹۸۹) قرار گرفت. آن‌ها بر مسائل روبه‌گسترش در طول دهه ۱۹۸۰ مانند فقر، جرم و جنایت و همچنین بیکاری تأکید داشتند (Gobillon et al, 2003: 2).

برخی پژوهشگران تأکید بیش از حد بر عامل نژاد را موجب تضعیف بنیان نظری فرضیه عدم‌انطباق فضایی می‌دانند و بر عامل فضا و نبود یا کمبود مهارت تأکید بیشتری کرده‌اند. نتایج تحقیقات بودر و پرلی^۴ (۱۹۹۹)، ایم و گلاک^۵ (۱۹۹۸)، مک کوئید^۶ (۲۰۰۶)، اونگ و بلومبرگ^۷ (۱۹۹۸) بیانگر تأکید آن‌ها بر روی فضا و نبود تناسب بین سطح مهارت بخش عمده کارگران سیاه‌پوست با کارهای نیازمند به تخصص است (Cooke & Shumway, 1991:310; Houston, 2005b:407).

در شناخت عدم‌انطباق فضایی بر نقش مهم فضا به‌طور صریح تأکید نشده‌است، اما در تحلیل‌های اولیه به «فاصله مکانی» و چگونگی تأثیر فضا بر روی فرایندهای بازار کار به‌طور گسترده‌تری تأکید شده‌است (Ellwood, 1986: 149; Leonard, 1987: 323). از اواسط دهه ۱۹۸۰ نیز مطالعات زیادی برای آزمون فرضیه عدم‌انطباق فضایی صورت گرفت که بر اهمیت فضا در شکل‌گیری بازار کار شهری و تأثیر عوامل مؤثر بر آن تأکید شده‌است. پس از بیانیه معروف «کاهش اهمیت نژادی» (ویلسون، ۱۹۸۷، ۱۹۹۶)، بر اهمیت نقش «تمایزات اجتماعی-فضایی» در مقابل «تمایزات نژاد- فضا» تأکید شده‌است (Leonard, 1987: 323; Ihlanfeldt, 1993: 254).

تناسبی باهم نداشته و به‌صورت نامتعادل و نابرابر در کنار هم قرار گیرند (Webster, 2008: 7668)؛ از این رو عدم‌انطباق فضایی در شهرها بر نبود تناسب فضایی بین دو یا چند دسته از ویژگی‌ها در گستره و ساختار فضایی شهرها و محله‌های شهری دلالت دارد.

پیشینه نظریه عدم‌انطباق فضایی به تصویب قوانین و اجرای جیم کرو^۱ در بین سال‌های ۱۸۷۶ تا ۱۹۶۵ در ایالات متحده مربوط می‌شود. این قوانین تحت عنوان «جدا، ولی مساوی»^۲، از ۱۸۹۰ برای سیاه‌پوستان صادر شد و به جداسازی نژادی در همه تأسیسات عمومی ایالات جنوبی آمریکا، مشروعیت بخشید. تحقیقات اولیه موضوع عدم‌انطباق فضایی، توسط جان کین بین سال‌های ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۸ در دو شهر دیترویت و شیکاگو انجام شد. نتایج تحقیقات مذکور بیانگر جابه‌جایی مشاغل از نواحی مرکزی شهرها به حومه و کاهش فرصت‌های شغلی در نواحی مرکزی و نیز ساکن شدن اقشار فقیر در این بخش از شهر بود؛ از این رو علاوه بر نابرابری و جدایی بین فقرای شهر مرکزی و اغنیای ساکن در حومه‌ها، جدایی‌گزینی اقشار فقیر در بخش مرکزی شهرها نیز شدت گرفت.

تحقیقات عدم‌انطباق فضایی در شهرهای آمریکایی، عمدتاً متأثر از زمینه تبعیض نژادی حاکم بر اجتماعات محلی آمریکایی- آفریقایی و بازنمایی آن در حوزه کار و مسکن بوده‌است؛ اما علاوه بر نابرابری‌های نژاد، بر تأثیر فقر، محرومیت قومی، شکاف طبقاتی و جنسیتی مبتنی بر نبود یا کمبود مهارت کاری شهر نیز تأکید شد (Ellwood, 1986:149)؛ به‌علاوه تحقیقات عدم‌انطباق فضایی که در ابتدا مورد توجه اقتصاددانان بود، در اوایل دهه ۱۹۷۰

3-William Julius Wilson and John Kasarda

4-Bauder and Perle

5-Immwegluck

6-McQuaid

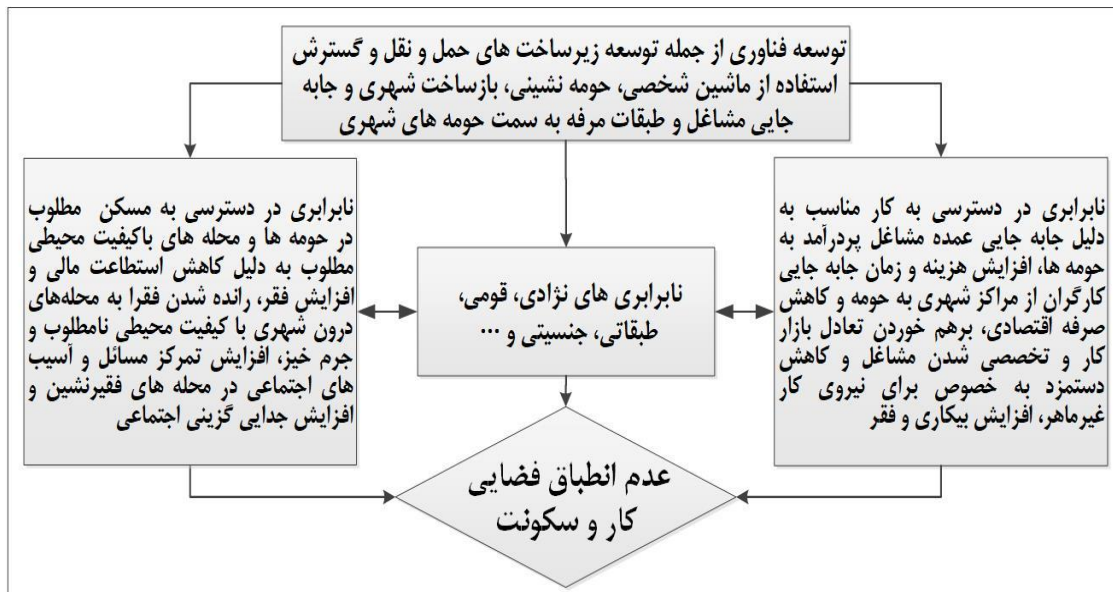
7-Ong and Blumenberg

1-Jim Crow laws

2-Separate but Equal

شکل ۱ بر اساس استنباط نویسندگان مقاله حاضر از مطالعات انجام گرفته در موضوع عدم انطباق فضایی ترسیم شده است. هدف این شکل بیان عدم انطباق فضایی کار و سکونت در متن و زمینه های نابرابری نژادی- قومی ایالات متحده بوده است. برعکس نقش غالب زمینه های نژادی-قومی عدم انطباق فضایی در شهرهای ایالات متحده، این مسئله در شهرهای کشورهای در حال توسعه عمدتاً ریشه در ناموزونی و برون زایی توسعه داشته است. بسیاری از تحقیقات این حوزه معطوف به اقتصادهای نوظهور، همچون: چین، هند، برزیل و... بوده است. تحقیقات عدم انطباق فضایی در شهرهای چین، به طور ویژه بر تحولات شهری پسااصلاحات^۵ که طی آن تغییرات چشم گیری در بازار مسکن و اشتغال رخ داد، متمرکز شده است (Khan & Riskin, 2001:3). ژو و همکاران^۶ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «عدم انطباق فضایی پسااصلاحات در شهرهای چین (مطالعه موردی: کارآفرینان دولتی در بازساخت گوانگ ژو)» به بررسی نابرابری های جغرافیایی- اجتماعی که منجر به عدم توجه به برخی از اقلیت ها در کشور چین شده، پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که فاصله های طولانی محل کار و زندگی، سبب جدایی گزینی اجتماعی- نژادی و در نتیجه عدم انطباق فضایی و ایجاد نوعی سیستم اقتصادی دوگانه شده است (Zhou et al, 2016: 1).

هورنر و مفورد^۱ (۲۰۰۷)، تأثیر عدم انطباق فضا در شهر بر افتراق فضایی محل کار و سکونت را برجسته کردند (Horner and Mefford, 2007: 1438). روف و گریگوروایا^۲ (۲۰۱۵) نیز در پژوهشی با عنوان «جیمز کرو و فرضیه عدم انطباق فضایی»، علاوه بر فاصله محل کار و سکونت به جدایی گزینی سیاهان در شهرهای آمریکایی- آفریقایی پرداخته اند. پژوهش مذکور علاوه بر شرایط سخت سیاهان آمریکایی در دستیابی به شغل، کاهش سهم اشتغال زنان سیاه پوست را در قوانین جیمز کرو و گوشزد کرده اند (Ruef & Grigoryeva, 2015: 27708). همچنین تیس و همکاران^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «تکامل بین منطقه ای عدم انطباق فضایی در آمریکا: نقش مهارت ها و ساختار فضایی» به بررسی عدم انطباق فضایی در بازارهای کار محلی پرداختند. این ارزیابی مبتنی بر داده های سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۰ درباره سطح متفاوت مهارت ها بود. نتایج این پژوهش نشان داد که افزایش عدم انطباق فضایی در دوره مورد بررسی، عمدتاً به اثرات ساختار فضایی مربوط می شود (Theys et al, 2018: 1). گوبیلون و سلود^۴ (۲۰۱۴) نیز در پژوهشی با عنوان «عدم انطباق، فقر و جمعیت های آسیب پذیر» به بررسی نقش عدم انطباق فضایی در فقر، بیکاری و ایجاد جمعیت های آسیب پذیر و دوری از فرصت های شغلی پرداخته اند. براساس استدلال آنها، پدیده عدم انطباق نخست در شهرهای آمریکایی-آفریقایی رخ داده و سپس دامنه آن فراتر از آمریکا رفته است (Selod & Gobillon, 2014: 5).

شکل ۱: چارچوب کلی عدم انطباق فضایی بین کار و سکونت در شهرهای آمریکایی

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۹

عدم تعادل های فضایی در مقیاس های ملی، منطقه ای و شهری اشاره کرد. به طور مشخص اطهاری (۱۳۹۵) در «گزارش گونه بندی و اولویت بندی محلات نیازمند به بازآفرینی و بازنمایی محله های غیررسمی در تهران»، از بافت های فرسوده و کانون های اسکان غیررسمی این شهر به عنوان تله های فضایی فقر یاد کرده است. اطهاری استدلال می کند که تله های فضایی فقر مصداق مفهوم عدم انطباق فضایی در ادبیات اقتصاد شهری آمریکا است (اطهاری، ۱۳۹۵: ۲). تله های فضایی فقر به جاهایی اطلاق می شود که سرمایه جغرافیایی (شامل سرمایه های طبیعی، کالبدی، سیاسی، اجتماعی و انسانی) در آن ها اندک و شدت فقر بسیار باشد. بخشی از این ویژگی را می توان در محرومیت های جغرافیایی دید.

تله های فضایی فقر ممکن است شامل نقاط دورافتاده و محروم با سرمایه طبیعی و ارتباطی اندک (نواحی دور از مراکز سیاسی، اقتصادی و کار و فعالیت)، مراکز شهری کشورهای توسعه یافته، بافت های فرسوده و

باروفی و حداد^۱ (۲۰۱۷) نیز در پژوهشی با عنوان «عدم انطباق فضایی؛ دستمزد و بیکاری در نواحی مادر شهری برزیل»، رابطه بین عدم انطباق فضایی و بازار کار را در مادرشهرهای برزیل بررسی کردند. نتیجه این پژوهش نشان داد که عدم انطباق فضایی از دستیابی به شغل بهتر و دستمزد بالاتر جلوگیری کرده و میزان بیکاری در نواحی مادرشهری برزیل را افزایش داده است (Barufi & Haddad, 2017: 175). مینگ^۲ (۲۰۱۹) نیز در پژوهشی با عنوان «معضل اقتصاد چین: عدم انطباق فضایی» بر نقش اصلاحات و تعامل پیچیده با اقتصاد جهانی در گرفتاری چین در اهداف دوگانه رشد اقتصادی و عدم تعادل منطقه ای تأکید کرده اند (Ming, 2019: 1).

در تحقیقات شهری ایران، عنوان «عدم انطباق فضایی» کمتر مورد توجه بوده، اما پژوهش های زیادی در حوزه های نزدیک به این موضوع انجام شده است؛ در این راستا می توان تحقیقات حوزه های نابرابری ها و

1-Barufi & Haddad

2-Ming

بر اساس بررسی نتایج حاصل از مرور ادبیات مربوط، سازوکارهای عمده عدم انطباق فضایی (به ویژه در شهرهای ایالات متحده آمریکا) را می‌توان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و مکانی-فضایی، دسته‌بندی کرد (جدول ۱). همچنین مرور ادبیات تحقیق نشان داد، اگرچه کانون ثقل تعاریف مربوط به عدم انطباق فضایی معطوف به برجسته‌سازی موضوع نابرابری نژادی و وضعیت کار و سکونت بین حومه‌های مرفه و محله‌های درون‌شهری ایالات متحده آمریکا بوده‌است، اما بسط مفهومی آن متأثر از وضعیت متغیرهای زمانی-فضایی است. به اعتبار این استدلال، عدم انطباق فضایی در اغلب کشورهای جهان سوم، از جمله ایران، می‌تواند بازتاب‌نیروی‌های نابرابری‌زا و ناموزونی‌آفرین اجتماعی-اقتصادی در مقیاس‌های فراملی، ملی و محلی باشد؛ به‌علاوه بررسی ادبیات تحقیق نشان داد که مطالعات انجام‌شده عمدتاً معطوف به سطح عینی موضوع عدم انطباق (دسترسی نامتناسب به کار و ناتوانی در تهیه مسکن باکیفیت) بوده و به «واقعیت‌ها و عوامل نهفته در شیوه تولید و روابط اجتماعی-اقتصادی حاکم»، کمتر مورد توجه بوده‌است؛ از این رو پرداختن این تحقیق در چارچوب رهیافت اقتصاد سیاسی فضا بر شناخت و تحلیل زمینه‌های عدم انطباق فضایی، می‌تواند تلاشی نوآورانه تلقی شود.

سکونتگاه‌های غیررسمی و زاغه‌های حاشیه‌ای در کشورهای کمتر توسعه‌یافته باشند (Bird, 2019: 2). مفهوم تله‌های فضایی فقر بر این ایده و استدلال استوار است که به مانند گرفتار شدن خانوارها در تله‌های فقر، مکان‌ها و فضاهای جغرافیایی نیز می‌توانند در تله‌های فقر گرفتار شوند. کیل‌روی^۱ در گزارش جهانی نابرابری فضایی درون شهری، شش سازوکار مهم در ایجاد «تله‌های فضایی فقر» را برجسته می‌کند. این موارد شامل «منزوی شدن از مراکز تمرکز مشاغل»، «نبودن یا کمبود دسترسی به شبکه‌های اجتماعی در نواحی محروم»، «محدودیت‌های اقتصادی ناشی از جدایی‌گزینی اجتماعی، نژادی و قومی»، «محدودیت‌های ناشی از تمرکزهای فضایی جرم و خشونت»، «کاهش درآمد متقابل ناشی از تبادلات اقتصادی» و «نبودن دسترسی ناشی از محرومیت‌های مکانی درون شهری» است (Kilroy, 2009: 9). برخلاف شهرهای آمریکایی که ایجاد تله‌های فضایی فقر متأثر از کمبود و ناکارآمدی حمل‌ونقل عمومی و تبعیض در دسترسی به مسکن در نواحی حومه‌ای معنا پیدا می‌کند، در ایران فقرا عمدتاً به سمت محله‌های حاشیه‌ای شهرها رانده می‌شوند؛ به‌علاوه در ایران به دلیل روندهای حاکم اقتصادی شامل صنعت‌زدایی، غلبه اقتصادی نامولد و افزایش مشاغل غیررسمی، نارسمیت در اقتصاد و استفاده از خدمات شهری افزایش یافته‌است. افزایش سهم جمعیت کارگری (شاغلان صنعت، ساختمان و کارگران ساده) در میان گروه‌های عمده شغلی ساکن در بافت‌های فرسوده و اسکان غیررسمی، تأییدکننده این ادعا است (طهری، ۱۳۹۵: ۲).

جدول ۱: سازوکارهای عدم انطباق فضایی

مکانی - فضایی	اجتماعی	اقتصادی
حومه‌نشینی اقشار مرفه و در نتیجه تغییر در الگوی فضایی سکونت و جدایی بین حومه و شهر مرکزی	تبعیض و نابرابری بین کارگران سفید و سیاه و کارگران ماهر و غیرماهر	تغییر و دگرگونی در بازار کار شهری، شامل: تغییر در تعادل بازار کار شهری (افزایش عرضه نیروی کار و کاهش تقاضا برای آن)
تغییر الگوی توزیع مکانی صنایع و شرکت‌های تولیدی و در نتیجه انتقال بخش زیادی از مشاغل به حومه‌ها	نابرابری و شکاف اجتماعی بین محله‌های شهری	کاهش درآمد به‌ویژه در میان سیاهان غیرماهر
	عدم پذیرش اجتماعی سیاهان در محله‌های مسکونی مرفه	افزایش بیکاری به‌ویژه در میان سیاهان غیرماهر
جدایی محل کار و سکونت و در نتیجه افزایش فاصله بین محل کار و سکونت	جدایی‌گزینی نژادی و تشدید فرایند گتویی شدن در برخی محله‌های شهری	افزایش فقر و کاهش شدید قدرت انتخاب محل سکونت و مجبور شدن به زندگی در محله‌های با کیفیت نامطلوب زیست‌محیطی و اجتماعی
	محدود شدن تحرک اجتماعی گروه‌های اقلیت شهری	
افزایش تعداد و هزینه سفرهای بین حومه و مرکز شهر	نبود دسترسی مناسب به شبکه‌های اجتماعی و کاهش شدید انگیزه جست‌وجوی کار به‌ویژه در میان افراد غیرماهر و طرد اجتماعی-اقتصادی	کاهش بهره‌وری تولید در میان کارگرانی که مجبور به طی مسافت زیاد بین محل کار و سکونت هستند
ظهور الگوهای فضایی ناشی از جدایی نژادی کار و سکونت و شدت یافتن تراکم فقر در محله‌های درون‌شهری	افزایش میزان جرم و جنایت در محله‌های فقیر و کارگرنشین به‌ویژه محله‌های مختص به کارگران سیاه غیرماهر	زوال اقتصاد شهری، آفت کارایی محله‌های شهری و جابه‌جایی بخش خدماتی و خرده‌فروشی
	ظهور بیکاری و اخراج نیروی کار و در نتیجه افزایش و گسترش نابرابری، محرومیت، انزوا و فقر اجتماعی	عدم دستیابی مناسب به فرصت‌های شغلی
جدایی‌گزینی نیروی کار غیرماهر در بازار کار شهری، منزوی شدن گروه‌های اقلیت شهری و تشدید فرایند گتویی شدن	ناامیدی از تغییر وضع موجود و گرفتار شدن در تله‌های فقر فضایی	ناتوانی مالی برای تأمین مسکن مقرون‌به‌صرفه و غلبه مسکن حداقلی و غیراستاندارد

(Source: Selod, 2007, Gobillon Selod and Zenou, 2003, Ihlanfeldt, 1997, Ihlanfeldt & Sjoquist, 1990, Wilson, 1987)

روش تحقیق

تحقیق حاضر در چارچوب پارادایم جغرافیای پساساختارگرا (تحلیل گفتمان فضایی) مبتنی بر مدل سه‌بعدی گفتمان انتقادی فرکلاف، انجام گرفته‌است. پساساختارگرایان ارائه جزئیات و تفسیر درباره فرایندهای اجتماعی (مانند قدرت) را که منجر به تولید و انتشار موجودیت‌های اجتماعی-فضایی می‌شوند، مدنظر قرار می‌دهند (Shaw et al, 2010: 19&21)؛ براین اساس داده‌های موردنیاز تحقیق شامل داده‌های متون و کتاب‌های مربوط به تحولات گفتمانی و روش مورد استفاده نیز به نوعی آنالیز متن بوده‌است. فرکلاف مفهوم گفتمان را در سه معنای متفاوت پراکتیس

اجتماعی، پراکتیس گفتمانی و متن استفاده می‌کند (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۳: ۱۱۸). با عنایت به چارچوب سه‌بعدی فرکلاف (شکل ۲) و عدم انطباق فضایی در شهرها به‌مثابه متن نهایی تولیدشده در نظر گرفته شد و سپس زمینه و فرایندهای مؤثر در آن در مقیاس‌های زیر مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. ۱- در مقیاس جهانی بسط روابط سرمایه‌داری در قالب رژیم‌های فورديسم و پسا فورديسم به‌عنوان فراگیرترین زمینه‌ها و فرایندهای مؤثر در عدم انطباق فضایی مورد توجه قرار گرفت.

زمینه‌ها و فرایندهای مورد بحث در یک ارتباط درهم‌تنیده و متعامل، موجبات شکل‌گیری خوشه‌های فضایی فقر می‌شوند که در قالب بافت‌های فرسوده (بافت‌های فرسوده پیرامون مراکز تجاری، بافت فرسوده میانی، بافت روستایی ادغام‌شده در شهر) و کانون‌های اسکان غیررسمی، بازنمایی می‌شوند و متن حاصل از عدم انطباق فضایی دستیابی به کار مناسب و مسکن مطلوب را شکل می‌دهند.

۲- در مقیاس کشورهای در حال توسعه و به‌ویژه ایران، فرایندهای متأثر از بسط روابط سرمایه‌داری و مناسبات سرزمینی کشورها در سه محور: نوسازی و بازپیکربندی جامعه، تله‌های توسعه و مدارهای توسعه‌نیافتگی و برنامه‌تعدیل ساختاری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

۳- در مقیاس محلی و خرد نیز زمینه‌ها و فرایندهای کالبدی- فضایی و زمینه‌های مربوط به اجتماعات محلی و خانوارها تفسیر شد.

شکل ۲: چارچوب سه‌بعدی پیشنهادشده توسط فرکلاف (۱۹۹۲)
مأخذ: Wisudawati & Setyani, 2018:153

کشورها (همچون اصلاحات ارضی در ایران)، سلب مالکیت از توده مردم در دسترسی مستقیم به ابزار تولید (به‌ویژه زمین) و از بین بردن هرگونه امکان جایگزین فروش نیروی کار برای بقا است تا سیل نیروی کار روانه بازارها شود؛ به‌علاوه تحت روابط سرمایه‌داری از طریق ذخیره کافی نیروی کار (در قالب ارتش بیکاران)، توسعه مداوم ابزار تولید (از طریق توسعه فناوری)، دگرگونی در سازمان سنتی امرار معیشت، بی‌ثباتی‌های اجتماعی و آشفتگی‌های

زمینه‌ها و فرایندهای فراگیر عدم انطباق فضایی به خدمت‌گرفتن نیروی کار، ویژگی دیرپای نظام‌های اجتماعی- اقتصادی بوده و از تصاحب نیروی کار به‌مثابه دارایی (برندگان و صرف‌ها) تا مرحله کالایی شدن آن (تحت شیوه تولید سرمایه‌داری)، متغیر بوده است (هاروی، ۱۳۹۴: ۹۲). انباشت سرمایه و تولید کالا و خدمات مستلزم به‌کارگیری انرژی و نیروی کار ارزان است. تضمین دسترسی به نیروی کار ارزان از طریق اصلاحات ساختاری در نظام اجتماعی- فضایی

بی‌پایان، سیاست‌های رشد جمعیت، سیاست‌های مهاجرتی (چه دربارهٔ سرمایه و چه کارگران)، تعیین حداقل دستمزد و... در پایین نگه‌داشتن دستمزدها می‌کوشد (هاروی، ۱۳۹۲: ۹۵)؛ با این وجود، شرایط و روابط کار ایستا نبوده و به‌ویژه از ابتدای قرن بیستم تاکنون تحت رژیم‌های فوردیسم و پسافوردیسم به‌مثابهٔ روندهای فراگیر و جهانی، تغییر یافته است. در قرن بیستم، آمیزه‌ای از فوردیسم، تیلوریسم، کینزیسم و فرایندهای تحت مفهوم دولت رفاه، وضعیت کار را به‌شدت دگرگون کرد (مهدی‌زاده، ۱۳۸۲: ۵-۹). این آمیزه که سبب دورهٔ رونق طولانی پساجنگ (۱۹۷۳-۱۹۴۵) شده بود، برپایهٔ مجموعه‌ای از کنش‌های کنترل کار، عوامل فن‌شناختی، عادات مصرف و آرایش قدرت سیاسی-اقتصادی محقق شد که می‌توان آن را «فوردی-کینزی» نام نهاد (هاروی، ۱۳۹۰: ۱۸۱-۱۷۰). کینزیسم بر جایگزینی دولت به‌مثابهٔ سازمان‌دهنده به‌جای سازوکار بازار آزاد و دخالت دولت برای ایجاد تعادل در اقتصاد، تأکید داشت. این نظریه کارکردهای جدیدی را برای دولت‌های سرمایه‌داری در برنامه‌ریزی اقتصادی قائل بود که بعدها تحت مفهوم «دولت‌رفاه» بسط یافت. اساس دولت‌رفاه، گسترش حقوق شهروندی و حمایت از کسانی است که امکان اشتغال مفید ندارند (مهدی‌زاده، ۱۳۸۲: ۵-۹). در این میان منتقدان بیش از هر عاملی بر مفهوم فوردیسم متمرکز شده‌اند، زیرا بیانگر تحولی اساسی بود که از دههٔ ۱۹۲۰ تا میانهٔ دههٔ ۱۹۷۰، بر فرایندها و سازوکارهای نظام سرمایه‌داری سیطره داشت (هاروی، ۱۳۹۰: ۱۷۳). رواج مفهوم فوردیسم به آنتونیو گرامشی و «نظریهٔ نظم»^۱ برآمده از مارکسیسم فرانسوی برمی‌گردد (Knox and

Pinch, 2000: 23). اعتقاد پیروان نظریهٔ نظم بر ثبات

و پایداری زمینه‌های اجتماعی سرمایه‌داری و سازوکارهای نظام‌بخش پشتیبان این پایداری در طول تاریخ طولانی آن است؛ براین‌اساس فوردیسم در راستای آن به پایداری از طریق نهادینه‌سازی روابط تولید در محیط کار مربوط می‌شود (Loving, 2009: 233). آنچه فوردیسم را برجسته می‌کند، تأکید آن بر تولید و مصرف انبوه است؛ علاوه‌براین، فوردیسم پساجنگ دوم، بیشتر به‌عنوان شیوهٔ عمومی زندگی، مدنظر بود. فوردیسم بر مبنای مدرنیسم بنا شده و کارکردگرایی را به شیوه‌ای آشکار پشتیبانی می‌کرد. رژیم اقتصاد فوردیستی باعث شد تا شهرها با هدف مصرف انبوه تولیدات صنعتی، توسعه یابند؛ زیرا فوردیسم منجر به رشد مجموعه‌ای از فناوری‌ها، از جمله خودروسازی و توسعهٔ زیرساخت‌های حمل‌ونقل شد که بیش از هر عاملی بر گسترش شهری و حومه‌نشینی دامن زد (هاروی، ۱۳۹۰: ۱۸۲-۱۷۸). در مطالعهٔ شهر فوردیستی، تحولات زیر قابل توجه است: تغییر جهت گردش اولیهٔ سرمایه (سرمایه‌گذاری در نظام تولید) به گردش ثانویهٔ سرمایه (سرمایه‌گذاری در ساخت‌وساز) در اثر فرایند گستردهٔ شهرنشینی و حومه‌نشینی؛ توسعهٔ پرشتاب حومه‌های شهری در نتیجهٔ توسعهٔ صنعت‌ساخت‌وساز و احداث بزرگراه‌ها و آزادراه‌ها؛ اختصاص مرکز شهر به بخش‌های تجاری، افت کیفیت محیطی مرکز شهر، تبدیل حومه‌نشینی اقشار مرفه و حاشیه‌نشینی کارگران به‌مثابهٔ قابل‌رویت‌ترین بازتاب فضایی شهر فوردیستی و توجه کمتر به بازسازی و نوسازی محله‌های فقیرنشین در درون شهرها (شکویی، ۱۳۸۲: ۱۵۹ و ۱۶۱؛ Jayne, 2006: 13).

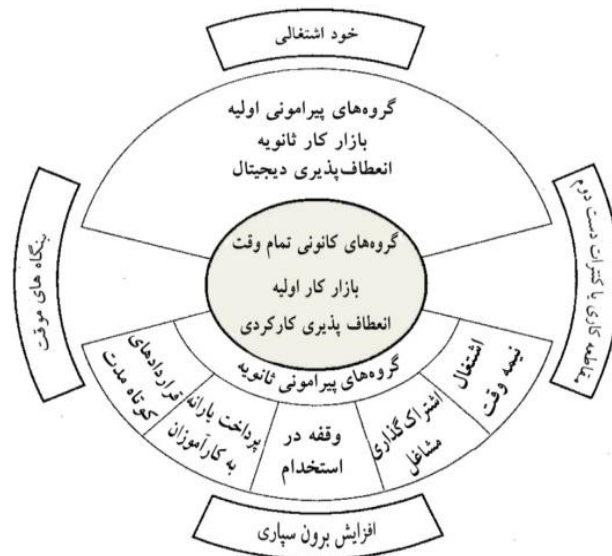
درواقع بخش‌های وسیعی از نیروی کار که از دسترسی به کار ممتاز منتهی به تولید انبوه محروم

دارند که به دلیل نقش اصلی در آینده بلندمدت سازمان، ثبات، ارتقا، امنیت شغلی، پرداخت‌ها و مزایای رفاهی بیشتری دارند. انتظار می‌رود که این گروه قابلیت انطباق‌پذیری و انعطاف‌پذیری بیشتری برای تحرک‌های جغرافیایی ضروری نیز داشته باشند؛ علاوه بر این گروه کانونی، گروه‌های پیرامونی اولیه و ثانویه، دیگر ارکان ساختار کار منعطف را تشکیل می‌دهند. گروه‌های پیرامونی اولیه دربرگیرنده نیروی کار عمدتاً تمام‌وقت با مهارت‌هایی در امور دفتری، منشی‌گری، کارهای متعارف و نیز برخی کارکنان یدی با مهارت کم است. این گروه به سهولت در دسترس بوده و در عین حال آماده طی مراحل کاهش طبیعی^۱ (انتقال به مشاغل دیگر یا بازنشستگی) هستند؛ اما بخش عمده نیروی کار در ساختار منعطف پساوردیستی را گروه‌های پیرامونی ثانویه تشکیل می‌دهند. این گروه‌ها شامل کارگران پاره‌وقت، کارگران اتفاقی، مقطعی و فصلی، کارکنان قراردادی ثابت، کارکنان با قراردادهای فرعی، کارکنان تعلیقی (که با ایجاد وقفه‌های تعمدی استخدام می‌شوند) و کارآموزان یارانه‌بگیر می‌شوند. گروه اخیر از کمترین سطح ثبات و امنیت شغلی برخوردار بوده و بیشترین انعطاف‌پذیری عددی (نوسانات عددی ناشی از اعمال قدرت کارفرما برای تعدیل نیروی کار) را نشان می‌دهند. خوداشتغالی، مقطعه کاری، برون‌سپاری و بنگاه‌های موقت از دیگر ارکان اصلی منعطف تحت نظام پساوردیسم محسوب می‌شوند (Harvey, 1991: 150) که به نوبه خود می‌توانند به سازوکارهایی برای تزلزل موقعیت شغلی و استثمار نیروی کار تبدیل شوند.

بودند، به‌طور کامل از دسترسی به مواهب و خوشی‌های پرترفدار جامعه مصرفی فوردیستی نیز محروم می‌شدند. این جریان هرگاه با زمینه‌ای از نابرابری نژادی، قومی و جنسیتی پیوند می‌خورد، آثار خود را بیشتر نشان می‌داد (هاروی، ۱۳۹۰: ۱۹۰). ظهور مسئله عدم انطباق فضایی در شهرهای آمریکایی (در دورهٔ پساجنگ دوم) نیز به بازتاب مکانی-فضایی فوردیسم برمی‌گردد؛ زیرا سکونت‌گزینی بخش زیادی از جمعیت اقشار مرفه و فرادست سفیدپوست و استقرار صنایع و شرکت‌های تولیدی در حومه‌ها، فرصت‌های شغلی سیاه‌پوستان با توسعه حومه‌های شهر، رابطه معکوسی داشته است (Gobillon and Selod, 2014: 98).

ناکارآمدی راهبردی دولت‌های رفاه در میانه دههٔ ۱۹۷۰، سبب تجدیدنظر در دکترین اقتصادی فوردیستی- کینزی و ظهور پساوردیسم شد (شکویی، ۱۳۸۲: ۱۶۱). گفتمان یا رژیم پساوردیستی در درون تحولات سرمایه‌داری فراصنعتی قابل تحلیل بوده و تکیه‌گاه اصلی آن، فناوری ارتباطات و اطلاعات و جهان‌شهرها هستند که بسترهای لازم را برای اقتصاد اطلاعاتی فراهم می‌سازند (ویستر، ۱۳۸۳: ۲۵۸). انعطاف‌پذیری (شامل انعطاف‌پذیری در گردش سرمایه و شیوه‌های انباشت، نیروی کار، دستمزدها، تولیدات کارخانه‌ای، مصرف و...) اساس نظام پساوردیسم را تشکیل می‌دهد (شکویی، ۱۳۸۲: ۱۶۳-۱۶۱).

رژیم پساوردیستی ساختار بازار کار را دچار دگرگونی اساسی کرده است. شکل ۳، الگوی نمادین انعطاف‌پذیری در شرایط کار را تحت رژیم پساوردیستی نشان می‌دهد. در کانون این الگوی نمادین، گروه‌هایی تمام‌وقت و در حال انقباضی قرار

شکل ۳: ساختار کار تحت وضعیت انباشت منعطف پسا فور دیسم

مأخذ: Harvey, 1991: 151

در نهایت کار منعطف، کوچک شدن واحدهای تولید و اعمال سلطهٔ پدرسالارانه، تشکل‌های سازمانی طبقهٔ کارگر را که منوط به ثبات و گردهمایی بیشتری است، به شدت تضعیف کرده و موجبات فروپاشی و کاهش قدرت اتحادیه‌های کارگری را فراهم آورده است (هاروی، ۱۳۹۰: ۲۱۵-۱۹۹). وجه سیاسی دوران پسا فور دیسمی در حاکمیت نئولیبرالیسم بازنمایی می‌شود (Knox & Pinch, 2000: 37). این امر به معنای تلاش دولت‌های نئولیبرال برای وداع با تعهدات دولت در پشتیبانی از خدمات رفاه عمومی و تأمین اجتماعی گسترده (مورد حمایت دولت‌های رفاه متأثر از نظام فوردی-کینزی) است. نئولیبرالیسم سرسختانه در پی خصوصی‌سازی دارایی‌ها، مقررات‌زدایی و کاهش تصدی‌های دولتی است. براساس آموزه‌های نئولیبرالیسم، بازار آزاد تضمین‌کنندهٔ آزادی فردی بوده و هر شخص باید پاسخگوی اعمال و حتی رفاه خود باشد؛ بنابراین حتی در عرصهٔ رفاه، آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و درمانی، بازنشستگی و... قائل به خصوصی‌سازی هستند؛

دگرگونی ساختار بازار کار، سبب رشد دوبارهٔ نظام‌های کار قدیمی (نظام کار خانوادگی، کار خانگی، پیشه‌وری و...) رشد کسب و کارهای کوچک و احیای انواع بیگاری شده است. همچنین در کنار مقررات‌زدایی از بازار کار، اقتصادی غیررسمی و زیرزمینی رشد کرده است. اتکا به فناوری و دانش‌های برتر و نوآوری‌های پیاپی و لجام‌گسیخته و نیز اتکا به صرفه‌های ناشی از تنوع به جای صرفه‌های ناشی از مقیاس (مورد اتکای فور دیسم)، به بی‌تعادلی در بازار کار و تزلزل موقعیت نیروی کار، حتی نیروی کار متخصص (اما خارج از دایرهٔ نیاز تنوع تولیدات جدید) منجر شده است. این تغییر بنیادی در روابط کار در قالب کار نیمه‌وقت و کارهای با دستمزد پایین و قراردادهای فرعی، در کنار نظام کار خانگی و خانوادگی، بهره‌کشی از نیروی کار به‌ویژه در میان زنان، اقلیت‌ها و کارگران با مهارت کمتر و فاقد مهارت را شدت بخشیده، امنیت شغلی آن‌ها را از بین برده و اغلب، نیروی کار را اسیر روابط ناشی از نظام کار پدرسالارانه کرده است.

به راحتی از دست بدهد. چنین شرایطی سرنوشت کارگران و کارکنان کم درآمد را با گرفتارشدن ابدی در تله های فقر فضایی پیوند می دهد.

جدول ۲. مقایسه رژیم های اقتصادی فوردیسم و پسافوردیسم را نشان می دهد.

زمینه های عدم انطباق فضایی در شهرهای جهان در حال توسعه با تأکید بر ایران

«آفرینش پیکربندی های اجتماعی جدید بدون دگرگونی یا محو پیکربندی های قدیمی غیرممکن است» (هاروی، ۱۳۹۲: ۱۴)؛ از این رو شناخت و تحلیل عدم انطباق فضایی در ساختار شهری کشورهای در حال توسعه، بدون در نظر گرفتن راهبردهای بسط نوگرایی، روابط سرمایه مدارانه و جریان های منتهی به بازپیکربندی اجتماعی - فضایی این کشورها امکان پذیر نیست. اگرچه وجود دوگانگی در ساختار شهری کشورهای در حال توسعه، ریشه در دوره استعمار دارد (شکویی، ۱۳۷۴)، اما تشدید و بازنمایی گسترده و گوناگونی اشکال آن در پیوند با «سیاست های نوسازی و برنامه تعدیل ساختاری برآمده از راهبردهای جهانی سازی» بوده است (Klitgaard, 2019: 108-109).

براین اساس دولت های نئولیبرال در مقیاس های ملی، ایالتی و محلی با تعدیل قدرت و کاهش نقش خود به امور تنظیم گری در پی واگذاری بسیاری از وظایف خود برآمده اند (هاروی، ۱۳۸۶: ۹۵-۹۳).

این رویه پس از بازسازی اندیشه سوسیال دموکراسی و روی کار آمدن دولت های با این رویکرد در دهه ۱۹۹۰، تا حدودی تعدیل شد (مهدی زاده، ۱۳۸۲: ۱۸)، اما همچنان وجه غالب سیاست دولت ها در سرتاسر جهان است؛ به علاوه در نتیجه تغییر جهت گردش اولیه سرمایه (سرمایه گذاری در نظام تولید) به گردش ثانویه سرمایه (سرمایه گذاری در ساخت و ساز) (Knox & Pinch, 2000: 47-48)، بعد مبادلاتی ارزش مسکن برجسته شد و بر تنور سوداگری بازار مسکن بیشتر دمیده شده؛ به طوری که بخش عمده ای از درآمد کارگران (اغلب بیش از یک سوم) صرف هزینه مسکن می شود. این موضوع در کنار تعدیل یارانه، خصوصی سازی و کالایی شدن خدماتی چون آموزش، بهداشت، درمان و خدمات آب، برق و فاضلاب، موجب می شود که آنچه کارگر در فرایند تولید کالا و خدمات به دست آورده، در مواجهه با زمین داران، توسعه گران (بساز و بفروش ها) و مالکان مسکن و دیگر سوداگران کالا و خدمات،

جدول ۲: مقایسه رژیم‌های اقتصادی فوردیسم و پسا فوردیسم

معیارها	فوردیسم	پسا فوردیسم
فرایند نیروی کار	کارگران نیمه‌ماهر و غیرماهر، وظیفه واحد، تخصص‌یابی شغلی و آموزش اندک.	کارگران چندمهارتی، چندوظیفه‌ای، مرزبندی شغلی، آموزش گسترده.
روابط نیروی کار	وجود اتحادیه‌های عمومی یا صنعتی، تیلوریسم، چانه‌زنی برای پرداخت و دستمزدها در سطح ملی.	فقدان اتحادیه‌ها و اعتصاب، مدیریت روابط انسانی، چانه‌زنی برای پرداخت و دستمزدها در سطح محلی.
تکنولوژی	اختصاص ماشین‌آلات به تولید واحد.	نظام‌های تولیدی منعطف.
اصول سازمانی	تولید انبوه استاندارد، اقتصاد مقیاس، آزمایش کیفیت پس از مونتاژ و کاهش هزینه از طریق کنترل.	تولید در واحدهای کوچک، صرفه‌جویی‌های ابعادی، به‌کارگیری کیفیت در فرایند تولید و رقابت‌جویی از طریق نوآوری.
شیوه مصرف	تولید انبوه کالاهای مصرفی، همسانی و استاندارد شده.	بازاریابی مناسب، کثرت و تنوع.
نقش دولت	دولت رفاه‌کینزی، مدیریت تقاضای اقتصادی، تأمین خدمات عمومی و حمایت از نظام دستمزد و حقوق اجتماعی.	دولت کار در مقابل دریافت اعانه، تشویق نوآوری و رقابت، خصوصی‌سازی و مقررات‌زدایی و کاهش نقش دولت و تشویق خوداتکالی.
مسائل عمده	تورم، اشباع بازار، تولید با کیفیت پایین، انعطاف‌ناپذیری، بیگانگی نیروی کار، واگرایی بین افزایش دستمزد و کاهش رشد تولید و بحران مالی دولت.	نرخ زیاد بیکاری، دوگانگی بازار نیروی کار، قطبش اجتماعی، محرومیت و تنش‌های اجتماعی، بی‌ثباتی در اعتماد مصرف‌کننده، ناامنی اقتصادی و بی‌ثباتی بازار.
ویژگی‌های مکانی	تقسیمات فضایی نیروی کار از طریق الگوی بخش صنعتی، تخصصی نواحی عملکردی، سفارش منابع، عناصر و قطعات از سراسر جهان و رشد منظومه یا مجموعه‌های شهری صنعتی بزرگ.	خوشه‌بندی صنایع در بخش‌های صنعتی انعطاف‌پذیر؛ درهم‌آمیختگی یا تجمع تخصص‌ها، به‌دست آوردن منابع، عناصر و قطعات از بنگاه‌ها و شرکت‌های شبه‌یکپارچه که به‌طور فضایی در نزدیک هم قرار دارند، رشد فضاهای صنعتی جدید در نواحی پیرامونی و روستایی.

مأخذ: Knox and Pinch, 2000: 37

انباشت سرمایه در یک مکان به معنای از دست رفتن آن در مکان دیگر است (Smith, 2001: 15958). از آنجایی که بسیاری از مسائل ناشی از تغییرات ساختاری و کارکردی نظام توسعه، دامن‌گیر شهرها می‌شود (Klitgaard, 2019: 108-109)، الگوی توسعه ناموزون نیز با اولویت‌دادن به رشد برخی بخش‌ها و مناطق خاص، موجب تمرکز فعالیت‌های تولیدی در یک یا چند بخش، منطقه یا شهر می‌شود؛ از این‌رو در شناخت ساختار فضایی توسعه ناموزون در کشورهای در حال توسعه، بر الگوی «تقدم شهری» به معنای تسلط یک یا چند شهر بر شبکه ملی شهرهای کشورهای در حال توسعه تأکید کرده‌اند (پیران، ۱۳۷۰: ۸۱-۷۵ و پاتر و ایونز، ۱۳۸۴: ۹۴-۱۰۱)؛ زیرا نقش شهرهای مسلط (کلان‌شهرها و شهرهای بزرگ) به دلایل زیر حیاتی است:

پردامنه‌ترین دگرگونی‌ها در ساختار اجتماعی-فضایی کشورهای در حال توسعه تحت لوای «مدرنیزاسیون/نوسازی» به وقوع پیوسته است. براساس نظریه نوسازی ساختار سنتی اجتماعی-اقتصادی کشورهای توسعه‌نیافته، مهم‌ترین مانع در مسیر پیشرفت آن‌ها بوده‌است. این نظریه چاره کار را در دگرگونی تام و تمام این ساختار بر مبنای راه طی‌شده کشورهای توسعه‌یافته صنعتی دانسته و بر شهر و توسعه شهری به‌عنوان موتور پیش‌برنده تأکید کرده‌است (فاضلی، ۱۳۷۵: ۲۴۶-۲۴۵). در اغلب کشورهای در حال توسعه، پیشبرد نوسازی و رشد شتابان شهرنشینی مبتنی بر راهبردهای توسعه ناموزون و استقرار ساختار سیاسی-اقتصادی تمرکزگرا بوده‌است. توسعه ناموزون، روابط اجتماعی سرمایه‌داری را به فرم‌های مکانی-فضایی تبدیل می‌کند. عامل ایجاد توسعه ناموزون به خصلت جغرافیایی انباشت سرمایه برمی‌گردد؛ زیرا

سریع تجربه شده است. این فرایند در پیوند با اصلاحات مصوب هوکو^۱ در ۱۹۵۸ (سیستم قدیمی کنترل جمعیت از طریق تقسیم جامعه به روستایی و شهری) و نیز ماشینی شدن حمل و نقل مسافر، زمینه عدم انطباق فضایی را در این کشور فراهم کرده است (Qi and Fan, 2018: 848-868). در ایران نیز کودتای اسفند ۱۲۹۹، نماد اعمال اراده سیاسی در جهت همسان سازی کشور و اعمال اراده بر تمامیت ارضی و آغازگر «توسعه ناموزون» بوده است. در ادامه نیز اتخاذ راهبردهای توسعه تمرکزگرا، اصلاحات ارضی در دهه ۱۳۴۰ و رونق اقتصاد نفتی در دهه ۱۳۵۰، بر دامنه ناموزونی و تمرکز اداری-اقتصادی کشور تأثیر زیادی داشته است (سیدی، ۱۳۷۱: ۶۸). تجربه کشورهای صنعتی گویای این واقعیت است که اضمحلال مناسبات ارضی پیشین، «انباشت سرمایه لازم برای توسعه بخش صنعتی و فراهم آوردن نیروی کار ارزان و لازم برای بخش صنعت» از اهداف و کارکرد اصلی این تحول بوده است. در این ارتباط فردهالیدی^۲ و مک لاکلن^۳، اهداف انقلاب سفید را انهدام صورت بندی اجتماعی پیشا سرمایه داری و توسعه سرمایه داری هم در روستا و هم در شهر دانسته اند (عبداللهی، ۱۳۹۷: ۹۰).

در دهه های اخیر، انگشت اتهام گسترش بیکاری و فقر به سوی برنامه های تعدیل ساختاری اقتصادی^۴، نشانه رفته است. برنامه های تعدیل ساختاری را می توان در راستای بازساخت نظام سرمایه داری تحت فرایندهای سرمایه داری فراصنعتی، انقلاب فناوری اطلاعات، جهانی شدن و رژیم اقتصادی پسا فوردیسم، تفسیر و تحلیل کرد. برنامه تعدیل ساختاری یا اصلاحات کلان اقتصادی به مثابه علاقه مندی و سواس گونه

پشتیبانی مادی از تولید و نقش آفرینی در تمرکز و تراکم سرمایه ها و نیروی کار لازم برای توسعه صنعتی؛ نقش آفرینی در جایگاه فرماندهی و مراکز کنترل به عنوان یکی از الزامات تمرکز و انباشت سرمایه؛ نقش آفرینی در جایگاه استقرار دولت و دیوان سالاری مدرن در راستای تضمین حقوق مالکیت، کنترل نسبی طبقات فرودست و حفظ منافع سرمایه داران در شرایط بحران؛

تمرکز مراکز اداری و تأسیسات زیربنایی، خدماتی در راستای تمرکز صنایع و تخصص یابی اقتصادی؛ نقش آفرینی در ناهمسانی اندازه و جمعیت شهرها از طریق تراکم شدید جمعیت و فعالیت در مقیاس ملی و منطقه ای (Kim, 2008: 7 و ادل، ۱۳۸۰: ۵۶-۵۱).

رژیم اقتصادی فوردیسم، پس از جنگ جهانی دوم به پدیده ای بین المللی تبدیل می شود (هاروی، ۱۳۹۰: ۱۸۸)؛ بنابراین تحت آمیزه ای از جریان نوسازی، راهبردهای توسعه ناموزون و رژیم فوردیستی، کلان شهرها و شهرهای بزرگ، آماج مهاجرت های توده وار نیروی کار نیمه ماهر و فاقد مهارت می شوند. این افزایش جمعیت، فشار نزولی بر دستمزدها را افزایش داده و موجبات شکل گیری نوعی بازار غیررسمی کار را در جوامع پیرامونی و نیمه پیرامونی فراهم آورده است (Klitgaard, 2019: 108-109). در این ارتباط دراکاکیس-اسمیت رشد بخش غیررسمی را از نتایج بدکارکردی ساختار توسعه در کشورهای پیرامونی و سازوکاری برای تأمین منافع شرکت های چندملیتی و انتقال مازاد از کشورهای پیرامونی و شبه پیرامونی به کشورهای مرکز می دانست (Drakakis-Smith, 1987: 112).

کشورها در پیوستن به سرمایه داری جهانی، بنا به شرایط جغرافیای تاریخی- فرهنگی و الزامات سرزمینی، مسیر متفاوتی را طی کرده اند. در چین پس از اصلاحات و بازساخت اقتصادی (۱۹۷۸)، شهرنشینی

1-Hukou Reform

2-Fred Halliday

3-MacLachlan

4-Structural adjustment programs (SAPs)

تلاش‌ها برای افزایش رفاه فقرا، اثرات معکوس داشته و سبب بازتولید نابرابری و فقر شده‌است؛ از این رو در دهه ۱۹۹۰ «رویکرد تعدیل با چهره انسانی»^۲ معرفی شد که طی آن بر تأمین تور ایمنی اجتماعی به‌منظور حمایت از فقرا تأکید شده‌است (دینی‌ترکمانی، ۱۳۸۴: ۲۷-۹). در ایران نیز برنامه‌های تعدیل ساختاری با پایان جنگ و در آغاز برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی-اجتماعی پساانقلاب، در دستور کار دولت قرار گرفت (دینی‌ترکمانی، ۱۳۸۴: ۲۷). اجرای برنامه تعدیل ساختاری در ایران نه رشد اقتصادی را محقق و نه عدالت اجتماعی را برقرار کرد؛ بلکه تکرار تورم‌های دورقمی ناشی از اجرای آن، هر بار طیف وسیعی از اقشار جامعه را به زیرخط فقر رانده است. در این میان، رشد تورم اغلب بیش از رشد دستمزد کارگران بوده است (مرتضوی، ۱۳۷۷: ۶۲).

در کنار مسائل ساختاری ناشی از اقتصاد سیاسی روابط بین‌الملل (مانند توسعه ناموزون و تعدیل ساختاری)، گرفتارشدن در تله‌های توسعه نیز در تعیین سرنوشت اجتماعی-اقتصادی کشورهای درحال توسعه، اهمیت زیادی دارد. پل کالیر در کتاب «زیر میلیارد»^۳، این تله‌ها را شامل «تنش‌های داخلی (بی‌ثباتی سیاسی و جنگ داخلی)»، «خام‌فروشی منابع طبیعی (به‌ویژه نفت و گاز)»، «قفل‌شدگی سرزمین توسط همسایگان بد» و «حکمروایی بد»، می‌داند (Collier, 2007: 17-75). آنتونی گیدنز، ضمن اضافه کردن عامل فساد بر تله‌های توسعه کالیر، بیان می‌کند که بیش از ۷۰ درصد جوامع درحال توسعه با جمعیت زیر یک میلیارد نفر، دچار تنش داخلی و بی‌ثباتی سیاسی‌اند؛ بامسائل ناشی از خام‌فروشی منابع طبیعی (به‌ویژه نفت و گاز) و نفرین منابع درگیرند؛ از پیامدهای بی‌ثباتی و جنگ‌های داخلی همسایگان و نیز حکمروایی ناکارآمد رنج می‌برند (گیدنز، ۱۳۹۱: ۲۸۰-۲۷۷).

حکومت‌ها (حتی در ثروتمندترین کشورها)، تحت راهبردهای توصیه‌شده نهادهای مالی جهانی مستقر در واشنگتن (نظیر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول) موسوم به «اجماع واشنگتنی»^۱ رخ داده که از ربع پایانی قرن بیستم تاکنون کم‌وبیش مورد توجه است (Williamson, 1994: 3 & Williamson, 2004: 16). برنامه تعدیل ساختاری به پرنده‌ای می‌ماند که در چهار جهت «اصلاحات مالی و آزادسازی تجاری»، «کوچک کردن دولت»، «حذف یارانه‌ها» و «خصوصی‌سازی و افزایش نقش بازار» پرواز می‌کند (مرتضوی، ۱۳۷۷: ۵۹). ده اصلاح کلیدی مورد تأکید نهادهای مالی جهانی شامل: انضباط مالی، اولویت‌بندی مجدد هزینه‌های عمومی، اصلاح نظام مالیاتی، آزادسازی نرخ بهره، آزادسازی و رقابتی کردن نرخ ارز، آزادسازی تجارت، آزادسازی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، خصوصی‌سازی، مقررات‌زدایی و پشتیبانی از حقوق مالکیت هستند (Williamson, 2004: 16-17).

این راهبردهای اصلاحی، از اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ در واکنش به تغییر شرایط دهه ۱۹۷۰ از جمله بحران‌های نفتی، بحران بدهی‌ها، اجرای بین‌المللی دلار، رکود-تورمی و پریشانی اقتصادی به کشورهای فقیر ارائه شد و تعدیل بدهی‌ها و پرداخت وام‌های آینده به کشورهای درحال توسعه را منوط به کاهش هزینه‌های دولت، به‌ویژه هزینه‌های اجتماعی در زمینه آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و فراهم کردن شرایط برای سرمایه‌گذاران بین‌المللی کرده‌است (Klitgaard, 2019: 109).

سیاست‌های تعدیل اقتصادی، بازارکار کشورهای درحال توسعه را در متغیرهای میزان دستمزد، نرخ اشتغال، نرخ بیکاری و میزان مشارکت نیروی کار به شدت دچار دگرگونی و ناپایداری کرده‌است (Hollweg, 2014: 6-7). در نتیجه بی‌توجهی برنامه‌های تعدیل ساختاری به ساخت نابرابر ثروت و قدرت،

ایران از جمله کشورهایی است که به نوعی درگیری طیفی از مسائل ناشی از تله‌های توسعه و فساد است. یک قرن پیش، محمدعلی جمال‌زاده (۱۲۹۷) در کتاب گنج شایگان، «فقدان ثبات سیاسی» را یکی از دلایل عقب‌ماندگی اقتصادی ایران دانسته است؛ براین‌اساس، عظیمی آرانی (۱۳۷۰) به هشت واقعه مهم سیاسی از انقلاب مشروطه اشاره می‌کند که هر کدام برای مدت ۷ تا ۸ سال، مبانی اقتصادی ایران را به هم ریخته‌اند (عظیمی‌آرانی، ۱۳۸۸: ۱۲۳). برپایه این استدلال از سال ۱۳۷۰ تاکنون، تعداد چنین وقایعی دست‌کم به عدد ۱۰ رسیده است. در اثر این بی‌ثباتی‌ها، نه تنها امنیت سرمایه‌گذاری (در شکل خارجی و داخلی آن) کاهش یافته، بلکه زمینه فرار سرمایه، نخبگان و نیروی کارآمد انسانی نیز فراهم شده است.

چند دهه پس از کشف نفت (۱۹۰۷) در ایران، درآمدهای حاصل از فروش نفت و مشتقات آن به سرچشمه اصلی رانت تبدیل شده است (عبداللهی، ۱۳۹۷: ۶۳-۶۴). به باور توماس فریدمن، نفت کشورهای تولیدکننده آن را از مالیات و پاسخ به مالیات‌دهندگان بی‌نیاز کرده و سرنوشت آن‌ها را با استبداد گره می‌زند (گینزر، ۱۳۹۱: ۲۸۴-۲۸۰). تسلط دولت بر درآمدهای نفتی، این نهاد را در جایگاه توزیع‌کننده منابع قرار داده و همه طبقات اجتماعی را به شدت وابسته می‌کند (عبداللهی، ۱۳۹۷: ۶۵). به باور حسین مهدوی، مبدع واژه دولت رانتیر، اتکای دولت به منابع خارجی از راه فروش نفت به‌مثابه مهم‌ترین منبع تأمین امور مالی در نظام اقتصادی، موجب سیاست‌گذاری‌های نسنجیده، شتاب‌زده و کوتاهی دید سیاست‌گذاران می‌شود (میرترابی، ۱۳۹۵: ۱۰). نتیجه نهایی دولت رانتی، شکل‌گیری یا افزایش نهادهای مخرب توسعه پایدار است (شریف‌زادگان و قانونی، ۱۳۹۶: ۱۵).

استخراج نفت متکی به نیروی کار غیربومی و بی‌نیاز از کار گسترده است؛ اما مسئله اصلی نه در کاربرنبودن استخراج نفت، بلکه در نحوه هزینه‌کرد درآمدهای نفتی و چگونگی توزیع آن است. درآمد نفت بیش از آنکه صرف گسترش تولید شود، عمدتاً در خدمت فزونی واردات است؛ به‌علاوه عوارض «بیماری هلندی»^۱ در دوره‌های پردرآمد نفتی، انگیزه اقتصادی در بخش کشاورزی و صنعت را دچار افت شدید می‌کند؛ زیرا افزایش درآمدهای نفتی، رفع نیازهای مادی جامعه را به سمت واردات سوق می‌دهد (عبداللهی، ۱۳۹۷: ۶۶-۶۵)؛ بنابراین نفت به‌مثابه یک تولید غیرسرمایه‌دارانه، منبع اصلی انباشت سرمایه شده، نقدینگی لازم برای رشد اقتصادی را فراهم می‌آورد، اما رشد سایر بخش‌های تولیدی را دچار رکود می‌کند (مصلی‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۴). عظیمی آرانی، «رکود، فقدان تحرک و پویایی در تولید»، «ساختار ناسالم تولید» و «حجم نسبتاً زیاد بخش خدمات» را مدار اولیه شوم توسعه‌نیافتگی اقتصاد ایران می‌داند. ساختار ناسالم تولید و خدماتی‌شدن اقتصاد، ظرفیت سرمایه‌گذاری جامعه را محدود می‌کند؛ زیرا بر خلاف انتظار، پس‌اندازها راهی بخش تولید نمی‌شوند (عظیمی آرانی، ۱۳۸۸: ۱۲۲-۱۱۷) و به سمت فعالیت‌های غیرمولد سوق می‌یابند، در نتیجه تنوع اقتصادی به حداقل می‌رسد (گینزر، ۱۳۹۱: ۲۸۰) و این به‌معنای آسیب‌پذیری از خام‌فروشی منابع است.

یکی دیگر از مسائل ناشی از عملکرد مدار اولیه توسعه‌نیافتگی در ایران (رکود و ساختار ناسالم تولید)، مسئله افزایش حجم نقدینگی است. وقتی حجم نقدینگی که بخشی از آن در شکل پس‌انداز خود را نشان می‌دهد، متناسب با تولید اقتصادی نباشد، مسئله‌ای با نام تورم نهفته^۲ در اقتصاد مطرح

(۲۰۰۳)، اتکای شدید برخی کشورهای خاورمیانه به درآمدهای نفتی سبب تمرکز بیش از حد ثروت در دست شمار اندکی از افراد جامعه شده است (میرترابی، ۱۳۹۵: ۳۰).

تحلیل نابرابری اجتماعی مبتنی بر طبقه و امکانات متمایز زندگی مربوط به آن، منشأ مهمی از نابرابری و بازتولید آن را آشکار می‌کند. ماهیت طبقاتی مناسبات اقتصادی میان مزد و حقوق‌بگیران و کارفرمایان، به واسطه دولت، نظام آموزشی، جنسیت و نظام قوم و خویشی در دسترسی به امکانات متمایز و کمیاب زندگی تجلی پیدا می‌کند؛ در این راستا جان وسترن^۲ بیان می‌کند که هرچه فرد در سلسله مراتب اجتماعی در جایگاه بالاتری باشد یا کنترلش بر فرایندهای تولیدی و مناسبات اقتصادی بیشتر باشد، دسترسی او به منابع کمیاب و ارزشمند بیشتر است؛ از این روست که مناسبات اقتصادی به سازوکار اصلی توزیع نابرابر امکانات زندگی تبدیل می‌شود؛ زیرا در طی زمان، انباشت سرمایه امکانات فزاینده‌ای برای صاحبان امتیازهای اقتصادی فراهم می‌کند تا سرمایه (مادی، مالی و فرهنگی) لازم را کسب کنند. خوب مصرف کنند، بر تمکن خود بیافزایند و بازتولید تمایزات اجتماعی را تسهیل کنند (بهداد و نعمانی، ۱۳۸۶: ۲۵۱-۲۵۲). اشغال فضاهای شهری توسط طبقات اجتماعی، موجبات شکل‌گیری نابرابری فضایی-اجتماعی است (ژرژ، ۱۳۷۰: ۴۴). نمونه تهران سازوکار پیش‌گفته را به روشنی بازنمایی کرده است.

تمرکز و انباشت سرمایه در کل کشور به نفع شهر تهران و در شهر تهران به نفع نهادها، شرکت‌ها و لایه‌های اجتماعی خاص قطعیت پیدا کرده است. در پی رشد جمعیت و افزایش تقاضا برای زمین و مسکن

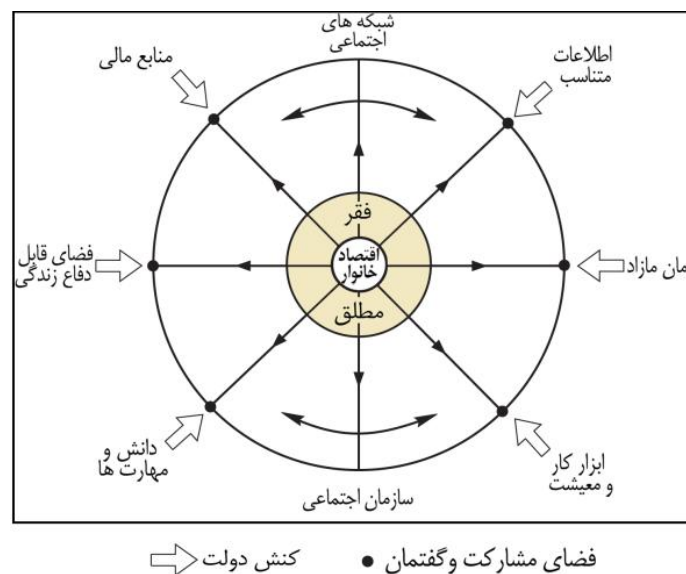
می‌شود. «تورم نهفته ناشی از نقدینگی به‌مثابه اژدهای خفته در بطن اقتصاد» عمل می‌کند (عظیمی آرانی، ۱۳۸۸: ۱۲۲-۱۱۷). تورم (افزایش مستمر سطح عمومی قیمت‌ها در یک زمان مشخص)، پدیده‌ای مشکل‌زا است؛ زیرا موجب کاهش قدرت خرید، بازتوزیع نابرابر درآمد و افزایش شدید شکاف درآمدی می‌شود (پژویان، ۱۳۸۳: ۲۰۴-۲۰۳). با افزایش و تشدید نرخ تورم بر «داغی پول»^۱ افزوده شده و نگهداری آن به‌مثابه زغال برافروخته در دست می‌ماند (عظیمی آرانی، ۱۳۸۸: ۱۲۵). در چنین شرایطی حفظ ارزش پول در قالب تبدیل آن به دارایی‌هایی قابل‌اعتمادتر به مسئله‌ای عاجل و حیاتی تبدیل می‌شود. بخش قابل‌توجهی از این جریان نیز به بازار زمین و مسکن سرزیر می‌شود. تورم در بخش زمین، ساخت‌وساز و مسکن، همگام با افزایش سود برای صاحبان سرمایه، بر نابرابری و محرومیت‌های اجتماعی-فضایی دامن می‌زند و صاحب‌خانه‌شدن را برای برخی اقشار اجتماعی، به رؤیا تبدیل می‌کند. در چنین شرایطی سهم مسکن در سبد هزینه خانوار مدام در حال افزایش است. چنانچه خانواده‌های کم‌درآمد یا بخش عمده درآمد خود (گاه تا بیش از ۶۵ درصد) را صرف اجاره مسکن کرده یا تمام بضاعت خود را با تحمیل ریاضت شدید و طولانی‌مدت بر سایر مصارف خود، اقدام به خرید یک آپارتمان یا ساخت مسکنی کوچک کنند (رئیس‌دانا، ۱۳۸۱: ۲۳۹-۲۳۸).

بازتاب مسائل ناشی از مدار اولیه توسعه‌نیافتگی اقتصادی در ساختار اجتماعی، زمینه شکل‌گیری دومین مدار شوم توسعه‌نیافتگی (نابرابری اجتماعی) را در ایران فراهم آورده است (عظیمی آرانی، ۱۳۸۸: ۱۲۵). بنابر گزارش توسعه انسانی ملل متحد

به‌ویژه در کشورهای جهان سوم، به نحو بارزی شهری شده‌است و فقر مطلق (ناتوانی در کسب حداقل استانداردهای زندگی) و فقر نسبی (نابرابری در دستیابی به منابع، امکانات و فرصت‌های زندگی)، از مشکلات اساسی شهرها به شمار می‌رود (هویتات، ۱۳۸۸: ۳۶). دیدگاه جان فریدمن در زمینه «بنیادهای قدرت اقتصادی و اجتماعی خانوار» (شکل ۴) چارچوب مناسبی را برای درک فقر (مطلق و نسبی) ارائه می‌کند (PACIONE, 2013: 591).

این چارچوب زمانی اهمیت پیدا می‌کند که نقش خانواده در بازتولید نابرابری و روابط طبقاتی، مدنظر قرار داده شود؛ زیرا خانواده سازوکار اصلی انتقال مالکیت، کنترل دارایی و سرمایه‌مادی و فرهنگی بوده و تعیین‌کننده شرایط افراد در مسیر پیشرفت موردانتظار آن‌ها در کسب امکانات زندگی است (بهداد و نعمانی، ۱۳۸۶: ۲۵۲).

و نیز تکرار نرخ دورقمی تورم (از دهه ۱۳۵۰)، زمین و مسکن با شدت هرچه‌تمام‌تر از ارزش مصرف فاصله گرفته و به حیطة ارزش مبادله وارد شده‌است. به این ترتیب رانت ناشی از ارزش مبادلاتی زمین و مسکن و سود ناشی از جابه‌جایی درآمدها در این بخش به نیرویی عمده برای شکل‌گیری طبقات اجتماعی در این شهر تبدیل شده‌است؛ بنابراین اسکان خانوارها در تهران، به‌شدت طبقاتی شده و برپایه توان اقتصادی و مالی خانوارها، محله‌هایی از شهر به سکونت هریک از اقشار و گروه‌های اجتماعی اختصاص یافته است، در نتیجه نابرابری در بین و درون مناطق شهری تهران قوام و دوام یافته است؛ براین‌اساس، آنچه در ساختار نابرابر تهران حرف اول را می‌زند و مرزهای طبقات و اقشار اجتماعی را بازمهندسی می‌کند، توان اقتصادی و مالی است (رئیس‌دانا، ۱۳۸۱: ۲۳۴-۲۳۳). نبود تحرک در تولید، فقر گسترده را نیز به همراه دارد (عظیمی‌آرانی، ۱۳۸۸: ۱۱۸). امروزه پدیده فقر

شکل ۴: بنیادهای قدرت اجتماعی خانوار از منظر جان فریدمن

مأخذ: Pacione, 2013: 591

بازتاب فضایی جریان پیش‌گفته، بیانگر تمرکز و تراکم ناموزون جمعیت و فعالیت به نفع ۱۸ کلان‌شهر و مادرشهر منطقه‌ای است؛ اما برعکس خصلت تمرکزگرایی این روند در مقیاس ملی، استقرار جمعیت و فعالیت در مقیاس محلی، بیانگر نوعی تفرق است. این تفرق خود را در قالب گسترش سریع فیزیکی^۲، رشد انفجاری مادرشهر^۳ و پدیده پراکنده‌رویی شهری^۴، نشان داده‌است.

گسترش فیزیکی کلان‌شهرها از یک طرف موجبات دربرگرفتن بافت‌های منفصل سنتی و روستایی پیرامون را فراهم می‌کند و از طرف دیگر سبب جذب مهاجرت‌های توده‌وار و سکونت‌گزینی بسیاری از آن‌ها در حاشیه شهرها می‌شود. استمرار گسترش فیزیکی (رشد مجدد) پیکره کالبدی شهر، سبب یورش فضاهای کالبدی مجاور به درون هم و در نتیجه به درون کشیده شدن بافت‌های حاشیه‌ای اولیه و ایجاد الگوی دیگری از فضاهای ناهمگون جغرافیایی در درون کلان‌شهرها می‌شود. همچنین به دلیل استقرار مراکز کار و فعالیت در هسته مرکزی شهر و کاهش کیفیت محیطی بخش مرکزی شهر، شکل دیگری از جایگزینی جمعیت به نفع اقشار کم‌درآمد و فقرا در مرکز کلان‌شهرها نمایان می‌شود. از آنجا که روزبه‌روز بر ارزش زمین و ساختمان در درون کلان‌شهرها افزوده می‌شود، جریان انتقال جمعیت و فعالیت به بیرون از کلان‌شهر شکل می‌گیرد؛ از این رو کلان‌شهرها با پدیده نشت جمعیت فقیر (درون‌شهری) به فضاهای حاشیه‌ای و پیرامونی مواجه می‌شوند. این مسئله نیز به‌نوبه خود موجب تشدید جدایی‌گزینی و نابرابری اجتماعی و فضایی، گسترش سکونتگاه‌های خودرو و توسعه نامتوازن در محدوده پیرامون کلان‌شهرها

راهبردها و سیاست‌های توسعه شهری نیز در تحلیل نابرابری‌های اجتماعی- فضایی، از جمله عدم انطباق فضایی دارای اهمیت زیادی هستند؛ زیرا عدم توجه راهبردها و سیاست‌های شهری به سازوکارهای عدالت توزیعی و تعادل فضایی، می‌تواند نابرابری و تضاد میان شهروندان را تشدید کند (Berg, 2007: 1)؛ اما در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران، راهبردها و سیاست‌های کار و مسکن، معطوف به سطوح ملی بوده و حتی اقدامات اجرایی آن کمتر به مدیریت محلی و شهری واگذار می‌شود (رضویان و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۴۶).

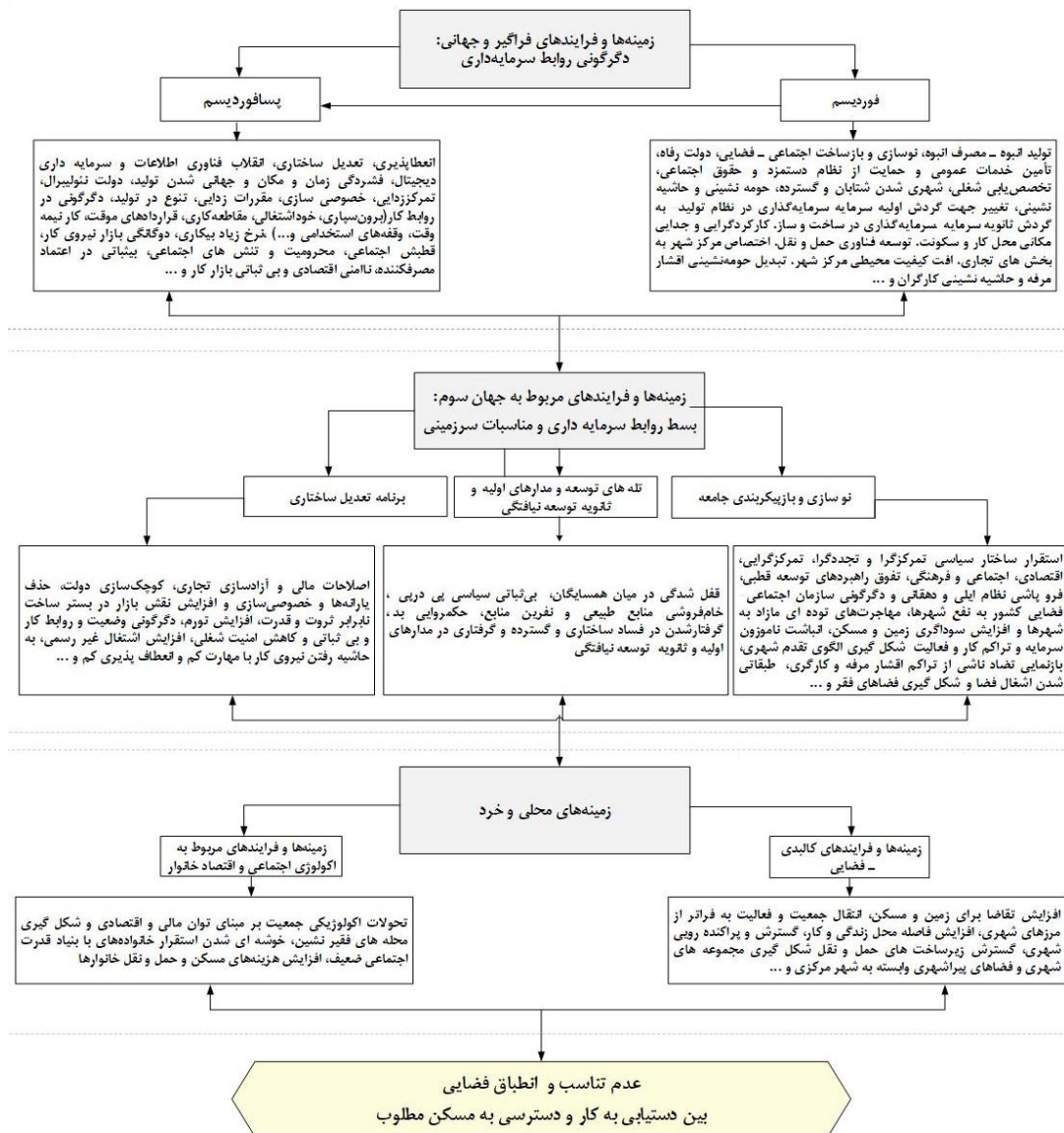
به‌زعم پیر ژرژ^۱ شهر، قلمرو تفاوت‌هاست؛ اما زمانی که بر وسعت آن افزوده می‌شود، تفاوت‌ها به سمت نابرابری‌ها متمایل می‌شوند. به اعتقاد وی نابرابری‌های شهری از طریق سلسله‌مراتب شهری و تمایزات اجتماعی- اقتصادی درون شهری، قابل تحلیل و تبیین‌اند (ژرژ، ۱۳۷۰: ۴۴). در نتیجه استمرار راهبرد توسعه ناموزون و پیامدهای آن، یک‌سوم جمعیت کشور در ۱۸ کلان‌شهر و مادرشهر منطقه‌ای و ۷۶ درصد جمعیت کل کشور در فاصله ۵۰ کیلومتری شهرهای مذکور زندگی می‌کنند. همچنین براساس آخرین آمار حساب‌های منطقه‌ای (۱۳۹۴)، سهم استان‌هایی که ۸ کلان‌شهر اصلی کشور (تهران، مشهد، اصفهان، کرج، شیراز، تبریز، قم و اهواز) در آن‌ها واقع شده‌اند، از تولید ناخالص داخلی با و بدون احتساب سهم نفت، به ترتیب ۵۹/۲۱ و ۶۱/۶۲ درصد است؛ به‌علاوه، سهم استان‌های مذکور نیز در تولید ارزش افزوده رشته‌فعالیت‌های اقتصادی معدن، صنعت، امور زیربنایی، خدمات مالی و کسب‌وکار و خدمات عمومی به ترتیب ۷۲/۵، ۶۰/۲، ۶۲/۳، ۷۰/۳ و ۶۲/۱ درصد است (کرمی، ۱۳۹۹: ۲۷-۲۶).

2-Rapid Physical Expansion
3-Explosive Growth OF Metropolis
4-Urban Sprawl

1-Pierre Georges

سکونت در هم‌آوایی با نرخ تورم، پیوسته افزایش می‌یابد. چنانچه هزینه حمل‌ونقل پس از مسکن و خوراک، سومین قلم هزینه‌ای خانوارهای شهری را تشکیل می‌دهد (بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۶: ۱۷-۱۸). این خود یکی از عمده‌ترین ساز و کارهای فضایی جدایی و فاصله زیاد بین محل کار و سکونت و عدم انطباق فضایی در کلان‌شهرها و مجموعه‌های شهری است. محصول نهایی تمامی فرایندهایی پیش‌گفته (از مقیاس کلان فراملی تا مقیاس خرد محلی)، خوشه‌ای شدن فقر و محل سکونت اقشار کم‌درآمد ساختار شهری کشور است؛ در این راستا، اطهری (۱۳۹۵) از بافت‌های فرسوده و سکونتگاه‌های فقیرنشین و با ساکنان کم‌درآمد با عنوان «تله‌های فضایی فقر» یاد می‌کند و بر این باور است که آن‌ها معادل کانون‌های «عدم انطباق فضایی» در شهرهای آمریکایی‌اند. براساس برآورد اطهری، تله‌های فضایی فقر شش میلیون نفر از جمعیت منطقه شهری تهران (استان تهران) را در خود جای داده‌اند. (اطهری، ۱۳۹۵: ۲). در اسناد رسمی، این بافت‌ها شامل محله‌های فرسوده قدیمی مجاور بافت‌های تاریخی و مراکز تجاری شهرها، پهنه‌های فرسوده میانی، اسکان غیررسمی و روستاهای ادغام شده در شهراند (آیین‌نامه اجرایی برنامه ملی بازآفرینی شهری، ۱۳۹۷).

می‌شود (نظریان، ۱۳۸۴: ۲۶-۲۴؛ سعیدنیا، ۱۳۷۵: ۴۲-۴۰)؛ به‌علاوه در نتیجه تمرکززدایی و گسترش کارکردهای شهری به فراسوی محدوده کلان‌شهرها و مادرشهرها، مجموعه‌های شهری شکل می‌گیرند. از آنجایی که کانون‌های شهری و روستایی درون این مجموعه‌ها با شهر مرکزی یکپارچگی اقتصادی، اجتماعی و خدماتی دارند، لازم است تحت مدیریت یکپارچه قرار گیرند (شورای عالی شهرسازی و معماری، ۱۳۸۸)؛ اما مدیریت شهری، علاوه بر تنگ‌بودن دامنه اختیارات، از تفرق‌گرایی سیاسی- اداری نیز رنج می‌برد. این تفرق‌گرایی دربرگیرنده دو بُعد بخشی (تضاد منافع و ناهماهنگی‌های درون کلان‌شهری) و فضایی- عملکردی (تضاد منافع و ناهماهنگی‌های واحدهای سیاسی- اداری مستقل درون مجموعه شهری) است (کرمی، ۱۳۹۹: ۲۳). در نتیجه، در برابر مسائلی که ریشه در خارج از قلمرو اداری و جغرافیایی آن‌ها دارند یا از ناحیه قلمرو آن‌ها دیگر قلمروها را تهدید می‌کند، نه اختیاری دارند و نه مسئولیتی را می‌پذیرند (برک‌پور و اسدی، ۱۳۸۸: ۱۱۵). در واقع ظهور کلان‌شهرها و ایجاد مجموعه‌های شهری به معنای شکل‌گیری کانون‌های جمعیت و فعالیت وابسته و درهم‌تنیده‌ای است که در فواصل سفرپذیر از یکدیگر قرار دارند. در نتیجه گسترده‌گی کلان‌شهر و وابستگی کانون‌های سکونت و فعالیت مجزا از هم، هزینه جابه‌جایی بین محل کار و

شکل ۵: زمینه‌ها و فرایندهای کلان تا خرد عدم انطباق فضایی در جهان سوم و ایران

مأخذ: ترسیم بر اساس استنباط نگارندگان، ۱۳۹۹

بحث

(...) نیز مورد توجه قرار گرفته‌است. این مسئله در ایران نیز عمدتاً ذیل مفهوم تله‌های فضایی فقر بررسی شده‌است. با توجه به محدود بودن تحقیقات انجام‌شده در کشور، در تحقیق حاضر با اتکا به رهیافت اقتصاد سیاسی فضا به‌مثابه نظریه هدایت‌کننده و به‌کارگیری روش تحلیل گفتمان، به تبیین مفهومی عدم انطباق فضایی در شهرهای کشورهای در حال توسعه و به‌ویژه

نظریه عدم انطباق فضایی، نبود تناسب بین دستیابی به کار مناسب و دسترسی به مسکن مطلوب را مدنظر قرار داده‌است. این نظریه پس از جنگ جهانی دوم، در فرایند بازساخت شهرهای آمریکایی شکل گرفت. نظریه مورد بحث در دهه اخیر در کشورهای در حال توسعه و به‌ویژه در اقتصاد نوظهور (چین، برزیل هند

مدارهای ثانویه (نابرابری اجتماعی، شکاف طبقاتی و فقر) در تولید و بازتولید عدم انطباق فضایی را برجسته می‌سازد.

بسط روابط سرمایه‌داری و بازساخت اجتماعی-فضایی ایران، پس از اصلاحات ارضی شتاب زیادی گرفت. به علاوه انباشت ناموزون سرمایه و تراکم فعالیت و جمعیت به نفع برتری پایتخت و کلان‌شهرهای اصلی قطعیت یافته‌است؛ بنابراین در نتیجه گسترش سریع و انفجارگونه شهرهای پیش‌گفته، بخش زیادی از جمعیت و فعالیت‌های آن‌ها به فراسوی محدوده شهر اصلی منتقل شده و زمینه شکل‌گیری مجموعه‌های شهری را فراهم آورده است. با توجه به تمرکز مراکز تصمیم، انباشت سرمایه و تراکم فعالیت‌ها در کلان‌شهرها و مجموعه‌های شهری پیرامون آن‌ها، موجبات تراکم توأمان گسترده اقشار مرفه و اقشار کارگری و کم‌درآمد فراهم شده است. اسکان اقشار کارگری و کم‌درآمد و نابرابری توان مالی و اقتصادی آن‌ها در فضای طبقاتی این شهرها به ویژه تهران، باعث شکل‌گیری خوشه‌های فضایی فقر (بافت‌های فرسوده و کانون‌های اسکان غیررسمی) در این شهرها شده است. همان‌طور که اطهاری (۱۳۹۵) بیان می‌کند، این تله‌های فضایی فقر از بسیاری جهات مشابه کانون‌های عدم انطباق فضایی در شهرهای آمریکایی بوده، اما به لحاظ آرایش و الگوی استقرار مکانی دارای تفاوت هستند؛ زیرا برعکس شهرهای آمریکایی که عدم انطباق از تضاد حومه و شهر مرکزی به نمایش می‌گذارد، در ایران به دلیل مرکز شهرنشینی شتابان، گسترش سریع و پراکنده رویی شهری و تشدید روند تجاری‌سازی، کانون‌های عدم انطباق فضایی هم در درون محدوده شهر اصلی و هم در بیرون آن (در گستره مجموعه شهری) مشاهده و شکل گرفته‌اند.

ایران پرداخته شد. براساس یافته‌های تحقیق، بسط روابط سرمایه‌داری به مثابه زمینه فراگیر و عالم‌گیر عدم انطباق فضایی مؤید نظر هاروی (۱۳۹۴، ۱۳۹۲، ۱۳۹۰، ۱۳۸۶) در خصوص نقش بنیادین فرایندهای برآمده از رژیم‌های فوردی-کینزی و پسافوردیستی، در دگرگونی شرایط و روابط کار و تغییر جهت گردش اولیه سرمایه (سرمایه‌گذاری در نظام تولید) به گردش ثانویه سرمایه (سرمایه‌گذاری در ساخت‌وساز) است؛ به علاوه بازنمایی عدم انطباق فضایی در عینی‌ترین سطح (تراکم جمعیت‌های فاقد کار مناسب در محله‌های با کیفیت محیطی نامطلوب) در شهرهای آمریکایی و جهان در حال توسعه، کم و بیش یکسان بوده است؛ اما برعکس تأثیرپذیری فرایندهای نابرابری‌ساز در شهرهای آمریکایی از مختصات نژادی-قومی، بخش عمده‌ای از نابرابری‌ها در کشورهای در حال توسعه متأثر از فرایندهای «نوسازی و اجرای برنامه تعدیل ساختاری، تله‌های توسعه و فساد و مدارهای توسعه‌نیافتگی» است.

به‌رغم تشابه در زمینه‌ها و فرایندهای منجر به ظهور عدم انطباق فضایی در کشورهای در حال توسعه، این مسئله به شدت متأثر از شرایط جغرافیایی-تاریخی و مناسبات منطقه‌ای، سرزمینی و محلی آن‌ها است. بررسی انجام شده در خصوص ایران مؤید دیدگاه کالیر (۲۰۰۷)، گیدنز (۱۳۹۱) و عظیمی‌آرانی (۱۳۷۰) در خصوص گرفتاری در تله‌های توسعه، فساد و مدارهای توسعه‌نیافتگی است. این تحلیل نقش هم‌افزا و تکاثری فرایندهای ناشی از تله‌های توسعه و فساد (بی‌ثباتی‌های پیپی سیاسی، گرفتاری در مسائل منطقه‌ای و همسایگان، خام‌فروشی، حکمروایی نامطلوب، فساد گسترده) و گرفتاری در مدارهای اولیه (ساختار ناسالم تولید و خدماتی‌شدن شدید اقتصاد)

نتیجه

بر اساس نظریه عدم انطباق فضایی، در هر جای شهر که بین دو معیار "دستیابی به کار با مزایای مناسب" و "دسترسی به مسکن مطلوب" تناسبی وجود نداشته باشد، تله‌های فقر فضایی شکل می‌گیرند. براساس تبیین انجام شده در تحقیق حاضر، عدم انطباق فضایی کار و سکونت در ایران ریشه در زمینه‌های فراگیر و جهانی (بسط روابط سرمایه‌داری در قالب رژیم‌های فوردیسم و پسافوردیسم) و سازوکارهای عمده آن (راهبردهای نوسازی و تعدیل ساختاری)، "گرفتاری در تله‌های توسعه و فساد"، "گرفتاری در مدارهای توسعه نیافتگی اقتصادی" و نیز "زمینه‌ها و فرایندهای محلی و الگوی ناپایدار (رشد و گسترش بی‌رویه و بی‌برنامه شهر، بازتولید ایجاد تله‌های فضایی فقر) و ضعف بنیادهای اقتصادی خانوار" دارد. از اینرو مادامی که بین «درآمد و مزایای کار» و «هزینه‌های زندگی نیروی کار و به ویژه مسکن»، تعادل و تناسبی وجود نداشته باشد، کانون‌های عدم انطباق فضایی به ویژه در محله‌های کارگر نشین و کم درآمد، هم‌چنان تولید و بازتولید خواهند شد؛ بنابراین محو تله‌های فضایی فقر و کانون‌های عدم انطباق فضایی جز در سایه اصلاحات ساختاری-کارکردی به منظور "کاهش اثرات تکاثری تله‌های توسعه و فساد"، "خارج شدن از مدارهای توسعه نیافتگی اقتصادی" و "ایجاد پایداری اجتماعی - فضایی در مقیاس محلی"، امکان‌پذیر نخواهد بود.

با توجه به اینکه کار و مسکن از نیازها و حقوق اساسی شهروندان محسوب می‌شوند، پیشنهاد می‌شود با انجام تحقیقات بیشتر در زمینه عدم انطباق فضایی کار و سکونت به‌ویژه در کلان‌شهرها و مجموعه‌های شهری آنها، برنامه‌ریزی و مدیریت فرایندها و سازوکارهای جلوگیری از تولید و بازتولید فضاهای فقر شهری، مورد پشتیبانی علمی قرار گیرد.

منابع

- اسدی، مرتضی (۱۳۷۱). تمرکز سیاسی- اداری و مراحل رشد اقتصادی، مجله تحقیقات اقتصادی دانشگاه تهران. پاییز و زمستان. شماره ۴۶. صفحات ۷۶-۵۵. قابل بازیابی از:
https://jte.ut.ac.ir/article_25835_c7a5973b9ebd9d4991ceae62ac41d3aa.pdf.
- ادل، ماتیو (۱۳۸۰). اقتصاد سیاسی شهری و منطقه‌ای، ترجمه فریبرز رئیس‌دانا. تهران. انتشارات قطره. قابل بازیابی از:
<http://www.lib.ir/book/78379208/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C-%D9%88-%D9%85%D9%86%D8%B7%D9%82%D9%87-%D8%A7%DB%8C/>
- اطهاری، کمال (۱۳۹۵). گزارش مدیریتی گونه‌بندی و اولویت بندی محلات نیازمند بازآفرینی و بازنمایی محلات غیررسمی در شهر تهران، وزارت راه و شهرسازی، شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران، دفتر دبیرخانه ستاد ملی بازآفرینی شهری. قابل بازیابی از:
<http://drive.mrud.ir/ms/sokonatgah/%DA%AF%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%B4%20%D9%85%D8%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C%D8%AA%DB%8C%20%D9%85%D8%B1%D8%AD%D9%84%D9%87%201%20%D9%88%202.pdf?ver=1396-11-04-135619-030>
- آیین‌نامه اجرایی برنامه ملی بازآفرینی شهری (۱۳۹۷). مصوبه شماره ۲۹۹۰۶/ت/۵۴۹۶۳/ه/ تاریخ ۱۰/۳/۱۳۹۷- هیأت وزیران، قابل دسترس در آدرس الکترونیکی:
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1060556>
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶). نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران سال ۱۳۹۶، قابل بازیابی از:
<https://www.cbi.ir/simplelist/1600.aspx>.
- بهداد، سهراب؛ فرهاد نعمانی (۱۳۸۶). طبقه و کار در ایران، ترجمه محمود متحد. تهران. نشر آگاه.
https://www.agahbookshop.com/%D8%B7%D8%A8%D9%82%D9%87-%D9%88-%D9%83%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86_13103

- رئیس‌دانا، فریبرز (۱۳۸۱). اقتصاد سیاسی توسعه، تهران، انتشارات نگاه.

<https://www.gisoom.com/book/1226529/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87/>

- ژرژ، پیر (۱۳۷۰). جهان نابرابر، جغرافیای نابرابری‌ها، ترجمه فروزان خزائی. نشر نیکا، مشهد.

<https://lib1.ut.ac.ir:8443/site/catalogue/853041>

- دینی‌ترکمانی، علی (۱۳۸۴). یارانه‌ها، رشد و فقر، فصلنامه رفاه اجتماعی. سال پنجم. شماره ۱۸. صفحات ۳۰-۱. قابل‌بازیابی از:

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=28621>.

- سعیدنیا، احمد (۱۳۷۵). ساختار ناسازگار تهران، مجله معماری و شهرسازی. شماره ۳۶ و ۳۷. مهر، آبان، آذر و دی. قابل‌بازیابی از:

<http://ahmadsaeednia.blog.ir/1397/01/22/ncstructuroftehran>.

- شریف‌زادگان، محمدحسین؛ حسین قانونی (۱۳۹۶). تحلیل و مفهوم‌سازی نظری تأثیرات دولت رانتی بر عاملیت و ساختار جامعه و اقتصاد شهری در ایران، مجله اقتصاد شهری. دوره ۲. شماره ۱. توالی ۲. صفحات ۱۸-۱. قابل‌بازیابی از:

http://ue.ui.ac.ir/article_22297.html.

- شکویی، حسین (۱۳۷۴). دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، تهران. انتشارات سمت.

<https://www.gisoom.com/book/1257110/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AF%DB%8C%D8%AF%DA%AF%D8%A7%D9%87%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%86%D9%88-%D8%AF%D8%B1-%D8%AC%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81%DB%8C%D8%A7%DB%8C-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C-%D8%AC%D9%84%D8%AF-1>

- برک‌پور، ناصر؛ ایرج اسدی (۱۳۸۸). مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه هنر تهران.

<https://www.adinehbook.com/gp/search?search=alias=books&author=%D9%86%D8%A7%D8%B5%D8%B1+%D8%A8%D8%B1%DA%A9+%D9%BE%D9%88%D8%B1&select-author=author-exact>

- پاتر، رابرت. ب، ایونز، سلی‌لوید (۱۳۸۴). شهر در جهان درحال توسعه، ترجمه کیومرث ایراندوست، مهدی دهقان منشادی و میترا احمدی. تهران. انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.

<http://www.lib.ir/book/53794617/%D8%B4%D9%87%D8%B1-%D8%AF%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%AD%D8%A7%D9%84-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87>

- پژویان، جمشید؛ فرهاد خداداد کاشی؛ یگانه موسوی‌جهرمی (۱۳۸۳). کلیات علم اقتصاد، تهران. دانشگاه پیام‌نور.

<http://www.aloketab.net/product/7304/%DA%A9%D9%84%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D8%B9%D9%84%D9%85-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D8%AB%D8%B1-%D8%AC%D9%85%D8%B4%DB%8C%D8%AF-%D9%BE%DA%98%D9%88%DB%8C%D8%A7%D9%86-%D9%88-%D9%81%D8%B1%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%AE%D8%AF%D8%A7%D8%AF-%DA%A9%D8%A7%D8%B4%DB%8C-%D9%88-%DB%8C%DA%AF%D8%A7%D9%86%D9%87-%D9%85%D9%88%D8%B3%D9%88%DB%8C-%D8%AC%D9%87%D8%B1%D9%85%DB%8C-%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D9%BE%DB%8C%D8%A7%D9%85-%D9%86%D9%88%D8%B1>

- پیران، پرویز (۱۳۷۰). دیدگاه‌های نظری در جامعه‌شناسی شهر و شهرنشینی: اقتصاد سیاسی فضا، مجله اطلاعات سیاسی-اقتصادی. آذر و دی. شماره ۵۱ و ۵۲. صفحات ۸۱-۷۵. قابل‌بازیابی از:

<https://www.noormags.ir/view/fa/magazine/number/5193>.

- رضویان، محمدتقی؛ آرام کریمی؛ رامین شریفی (۱۳۹۷). استراتژی مسکن عمومی شهری در کشورهای درحال توسعه: پارادایم‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها، فصلنامه پژوهش‌های نوین علوم جغرافیایی، معماری، شهرسازی. سال دوم. شماره ۱۷. صفحات ۱۴۸-۱۲۹. قابل‌بازیابی از:

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1428894>.

- کرمی، تاج‌الدین (۱۳۹۹). تبیین جایگاه حکمروایی یکپارچه کلان‌شهری از منظر امنیت انسانی، نشریه دانش انتظامی. دوره ۲۲. شماره ۸۶. صفحات ۳۴-۱. قابل‌بازبایی از:

http://journals.police.ir/article_93688.html.

- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۱). سیاست‌های تغییرات اقلیمی، ترجمه زهرا پیشگاهی‌فرد، محمدصادق یحیی‌پور، سجاد کریمی پاشاکی. تهران. نشر سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح. چاپ اول.

<https://lib1.ut.ac.ir:8443/site/catalogue/802577->

- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری. نشر نی. تهران. چاپ چهاردهم.

<https://www.gisoom.com/book/1399054/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%DB%8C>

- مرتضوی، اسدالله (۱۳۷۷). تعدیل ساختاری، فاز نوین لیبرالیسم آثار و نتایج سیاست‌های تعدیل در ایران، نشریه بانک و اقتصاد. شماره ۱. صفحات ۶۲-۵۸. قابل‌بازبایی از:

<http://ensani.ir/fa/article/243577>.

- مهدی‌زاده، جواد و همکاران (۱۳۸۲). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)، انتشارات حوزه معاونت شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی. تهران. چاپ اول.

<https://www.gisoom.com/book/1947720/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A8%D8%B1%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-%D8%B1%DB%8C%D8%B2%DB%8C-%D8%B1%D8%A7%D9%87%D8%A8%D8%B1%D8%AF%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C-%D8%AA%D8%AC%D8%B1%D8%A8%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D8%AE%DB%8C%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%AC%D8%A7%DB%8C%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D8%A2%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86/>

- مصلی‌نژاد، عباس (۱۳۸۴). دولت و توسعه اقتصادی در ایران، تهران. انتشارات قومس.

<https://www.gisoom.com/book/1321984/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D9%88-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86/>

- شکویی، حسین (۱۳۸۲). اندیشه‌های نو در جغرافیا، فلسفه‌های محیطی و مکتب‌های جغرافیایی، تهران. مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی.

<https://www.gisoom.com/book/11146874/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A7%D9%86%D8%AF%DB%8C%D8%B4%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%86%D9%88-%D8%AF%D8%B1-%D9%81%D9%84%D8%B3%D9%81%D9%87-%D8%AC%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81%DB%8C%D8%A7-%D9%81%D9%84%D8%B3%D9%81%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%AD%DB%8C%D8%B7%DB%8C-%D9%88-%D9%85%DA%A9%D8%AA%D8%A8%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81%DB%8C%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%AC%D9%84%D8%AF-2>

- عبداللهی، حسین (۱۳۹۷). جهانی‌شدن اقتصاد و ساختار طبقات اجتماعی در ایران، تهران. نشر ثالث.

<https://www.gisoom.com/book/11435469/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%B4%D8%AF%D9%86-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D9%88-%D8%B3%D8%A7%D8%AE%D8%AA%D8%A7%D8%B1-%D8%B7%D8%A8%D9%82%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>

- عظیمی (آرانی)، حسین (۱۳۸۸). مدارهای توسعه‌نیافتگی در اقتصاد ایران، تهران. نشر نی. چاپ دهم.

<https://www.gisoom.com/book/11009459/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%85%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87-%D9%86%DB%8C%D8%A7%D9%81%D8%AA%DA%AF%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>

- فاضلی، نعمت‌اله (۱۳۷۵). ارزیابی انتقادی نظریه نوسازی، مجله مطالعات فرهنگ-ارتباطات. تابستان.

پیش‌شماره ۱. صفحات ۲۶۶-۲۴۵. قابل‌بازبایی از:

<http://ensani.ir/fa/article/280915>.

- هاروی، دیوید (۱۳۹۰). وضعیت پسامدرنیته - تحقیق در خاستگاه‌های تحول فرهنگی، ترجمه عارف اقوامی‌مقدم. تهران. نشر پژواک. چاپ اول.

<https://www.gisoom.com/book/1994323/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%88%D8%B6%D8%B9%DB%8C%D8%AA-%D9%BE%D8%B3%D8%A7%D9%85%D8%AF%D8%B1%D9%86%DB%8C%D8%AA%D9%87-%D8%AA%D8%AD%D9%82%DB%8C%D9%82-%D8%AF%D8%B1-%D8%AE%D8%A7%D8%B3%D8%AA%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D8%AD%D9%88%D9%84-%D9%81%D8%B1%D9%87%D9%86%DA%AF%DB%8C>

- هاروی، دیوید (۱۳۹۲). پاریس پایتخت مدرنیته، ترجمه عارف اقوامی‌مقدم. نشر پژواک. چاپ اول. تهران.

<https://www.gisoom.com/book/1929728/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%BE%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%B3-%D9%BE%D8%A7%DB%8C%D8%AA%D8%AE%D8%AA-%D9%85%D8%AF%D8%B1%D9%86%DB%8C%D8%AA%D9%87/>

- هاروی، دیوید (۱۳۹۴). هفده تضاد و پایان سرمایه‌داری، ترجمه عارف اقوامی‌مقدم. تهران. نشر اختران. چاپ اول.

<https://www.gisoom.com/book/1929728/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%BE%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%B3-%D9%BE%D8%A7%DB%8C%D8%AA%D8%AE%D8%AA-%D9%85%D8%AF%D8%B1%D9%86%DB%8C%D8%AA%D9%87/>

- هبیتات. (۱۳۸۸). شهرها در فرایند جهانی‌شدن گزارش جهانی در رابطه با اسکان بشر، ترجمه مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران.

<https://rpc.tehran.ir/Default.aspx?tabid=130>

- یورگنسن، ماریان و فیلیپس لوتیز (۱۳۹۳). نظریه و روش در تحلیل گفتمان، ترجمه هادی جلیلی. تهران. نشر نی. چاپ چهارم.

<https://www.gisoom.com/book/1865241/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87-%D9%88-%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%D8%AA%D8%AD%D9%84%DB%8C%D9%84-%DA%AF%D9%81%D8%AA%D9%85%D8%A7%D9%86/>

- میرترابی، سعید. (۱۳۹۵). نفت، سیاست و دموکراسی، تهران. نشر قومس. چاپ سوم.

<https://www.gisoom.com/book/1873343/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D9%81%D8%AA-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D9%88-%D8%AF%D9%85%D9%88%DA%A9%D8%B1%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%A8%D8%B1%D8%B1%D8%B3%DB%8C-%D9%BE%D9%88%DB%8C%D8%B4-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%AA-%D9%86%D9%81%D8%AA-%D9%88-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D8%AF%D8%B1-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%AD%D8%A7%D9%84-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B9%D9%87/>

- مصوبات شورای عالی معماری و شهرسازی ایران. (۱۳۸۸). مجموعه ضوابط، مقررات و مصوبات موردی شورای عالی معماری و شهرسازی ایران. قابل‌بازایی از:

<https://sazepplus.com/mosavbat-shahrsazi>.

- نظریان، اصغر (۱۳۸۴). منطقه کلان‌شهری و بازتاب فضایی آن، مورد تهران، فصلنامه جغرافیایی سرزمین. سال دوم. شماره ۷. پاییز. قابل‌بازایی از:

http://sarzamin.srbiau.ac.ir/article_6012_0f6a68ffc835a3ac14ceb36ed49257cb.pdf.

- وبستر، فرانک (۱۳۸۳). نظریه‌های جامعه اطلاعاتی، ترجمه اسماعیل قدیمی. تهران. انتشارات قصیده‌سرا. چاپ دوم.

<https://www.gisoom.com/book/1280547/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-%D8%A7%D8%B7%D9%84%D8%A7%D8%B9%D8%A7%D8%AA%DB%8C/>

- هاروی، دیوید (۱۳۸۶). نئولیبرالیسم تاریخ مختصر، ترجمه محمود عبدالله‌زاده. تهران. نشر اختران. چاپ اول.

<https://www.gisoom.com/book/11284935/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%AA%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%AE-%D9%85%D8%AE%D8%AA%D8%B5%D8%B1-%D9%86%D8%A6%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D9%84%DB%8C%D8%B3%D9%85/>

- Gobillon, L., Selod, H., & Zenou, Y. (2003). Spatial mismatch: From the hypothesis to the theories. IZA Discussion Papers 693. Institute for the Study of Labor (IZA).
https://www.researchgate.net/publication/45129065_Spatial_Mismatch_From_the_Hypothesis_to_the_Theories.
- Gobillon, L & Selod, H. (2014). Spatial mismatch, INED, PSE, CREST, and CEPR, Paris, France, The World Bank, PSE-INRA, and CREST, Paris, France, 5e10.
<https://voxeu.org/users/35aurent-gobillon>
- Gobillon, L, Selod, H & Zenou, Y. (2007). The mechanisms of spatial mismatch, Journal of Urban Studies, 44(12), 2401e2427.
https://econpapers.repec.org/article/saeurbstu/v_3a44_3ay_3a2007_3ai_3a12_3ap_3a2401-2427.htm.
- Harvey, D (1991). The condition of postmodernity (Vol.14). Oxford: Blackwell. Hollweg, 2014, 6-7
<https://www.amazon.com/Condition-Postmodernity-Enquiry-Origins-Cultural/dp/0631162941>.
- Horner, M. W & Mefford, J. N. (2007). Investigating urban spatial mismatch using job e housing indicators to model home-work separation, Environment and Planning A, 39, 1420e1440.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1068/a37443>
- Houston, D.S.(2005a). Methods to test the spatial mismatch hypothesis. Economic Geography 81, 407e434.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1944-8287.2005.tb00281.x>.
- Houston, D. (2005b). Employability, skills mismatch and spatial mismatch in metropolitan labour markets. Urban Studies, 42(2), 221e 243.
https://econpapers.repec.org/article/saeurbstu/v_3a42_3ay_3a2005_3ai_3a2_3ap_3a221-243.htm
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/00420989120080231?journalCode=usja>.
- Ihlanfeldt, K. R, & Sjoquist, D. L. (1990). Job Accessibility and Racial Differences in Youth Employment Rates. American Economic Review, 80(1), 267e276.
https://econpapers.repec.org/article/aeaecrev/v_3a80_3ay_3a1990_3ai_3a1_3ap_3a267-276.htm.
- Barufi, Ana Maria Bonomi, Haddad, Eduardo Amaral. (2017). Spatial mismatch, wages and unemployment in metro-politan areas in Brazil, Journal Region, Volume4, Number 3, 175e200.
https://ideas.repec.org/a/wiw/wiwreg/region_4_3_171.html.
- Bird, K. (2019). Addressing Spatial Poverty Traps. CPAN is hosted at the Overseas Development Institute, London.
<https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2019/03/Spatial-poverty-traps-policy-responses-2019.pdf>.
- Bollens, S. (2001). “City and soul: Sarajevo, Johannesburg, Jerusalem, Nicosia,” City, 5 (2), 169e187.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13604810120092454>.
- Berg, Bruce F .(2007). New York City Politics: Governing Gotham, Rutgers University PRESS, New Brunswick, New Jersey and London.
<https://www.amazon.com/New-York-City-Politics-Governing/dp/0813541913>.
- Cooke, T. J & Shumway, J. M. (1991). Developing the spatial mismatch hypothesis: problems of accessibility to employment for low-wage central city labor. Urban Geography, 12(4), 310e323.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2747/0272-3638.12.4.310>.
- Collier, Paul (2007). The bottom billion: why the poorest countries are failing and what can be done about it. Drakakis-Smith,1987, 112e140.
https://www.sfu.ca/content/sfu/dean-gradstudies/events/dreamcolloquium/SpringColloquium/Readings/Readings/_jcr_content/main_content/download_47/file.res/Paul%20Collier.
- Ellwood, D. (1986). The spatial mismatch hypothesis: are there teenage jobs missing in the ghetto? In R. B. Freeman, & H. J. Holzer (Eds.), The black youth employment crisis Chicago: University of Chicago Press.
<https://www.nber.org/papers/w1188>.
- Gobillon, L., & Selod, H (2014). Spatial mismatch, poverty, and vulnerable populations. Handbook of regional science.
http://laurent.gobillon.free.fr/page_web/articles/gobillon_selod_2014_handbook.pdf.

- Kim, Sukkoo.(2008). Spatial Inequality and Economic Development: Theories, Facts, and Policies, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank On behalf of the Commission on Growth and Development. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28050?locale-attribute=es>.
- Knox and Pinch (2000). Urban Social Geography: an introduction, Prentice Hall, 3. https://is.muni.cz/el/1431/jaro2015/Z0132/um/54979481/Paul_Knox_and_Steven_Pinch_Urban_Social_Geograph_BookFi.org_.pdf.
- Leonard, J. S. (1987). The interaction of residential segregation and employment discrimination. Journal of Urban Economics, 21(3), 323e346. <https://ideas.repec.org/a/eee/juecon/v21y1987i3p323-346.html>.
- Lovering, J .(2009). "Fordism, Post-Fordism and Flexible Specialization" in International Encyclopedia of human Geography, Editors- in-chief, Rob kitchin and Nigel thrift, Elsevier Radarweg 29, po Box 211, 1000 AE Amsterdam, The Netherlands Linacre House, Jordan Hill, Oxford Ox2 8DP, UK. https://is.muni.cz/el/1423/jaro2016/SOC584/um/Nigel_Thrift_Rob_Kitchin-International_Encyclopedia_of_Human_Geography_Twelve-Volume_Set_Volume_8_2009_.pdf.
- Ming, Lu. (2019). Besetting Sin of Chines Economy: Spatial Mismatch, Journal of Shenzhen University (Humanities & Social Sciences), Vol. 36 ,Issue (1), 77e85. <http://xb.szu.edu.cn/EN/abstract/abstract645.shtml>.
- Pacione, M. (2013). Urban geography: A global perspective. Routledge. <https://www.routledge.com/Urban-Geography-A-Global-Perspective/Pacione/p/book/9780415462020>.
- Qi, Yunlei, et al.(2018). "Decade-long changes in spatial mismatch in Beijing, China: Are disadvantaged populations better or worse off?." Environment and Planning A: Economy and Space 50.4. 848e868. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0308518X18755747>.
- Ihlanfeldt, K. R. (1993). Intra-urban job accessibility and Hispanic youth employment Rates, Journal of Urban Economics, 33, 254e271. https://econpapers.repec.org/article/eee/juecon/v_3a33_3ay_3a1993_3ai_3a2_3ap_3a254-271.htm.
- Ihlanfeldt, K. R. (1997). Information on the Spatial Distribution of Job Opportunities within Metropolitan Areas. Journal of Urban Economics, 41, 218e242. https://econpapers.repec.org/article/eee/juecon/v_3a41_3ay_3a1997_3ai_3a2_3ap_3a218-242.htm.
- Jayne, Mark.(2006). Cities and Consumption, London and New York, Routledge. <https://www.amazon.com/Consumption-Routledge-Critical-Introductions-Urbanism/dp/0415327342>.
- Kain, J. F. (1992). The spatial mismatch hypothesis, three decades later, Housing Policy Debate, 3, 371e460. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10511482.1992.9521100>.
- Kain, J. F. (2004). A pioneer's perspective on the spatial mismatch literature. Urban studies, 41(1), 7e32 <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/0042098032000155669?journalCode=usja>.
- Khan, A. R & Riskin, C. (2001). Inequality and poverty in China in the age of globalization, New York: Oxford University Press. [https://global.oup.com/academic/product/inequality-and-poverty-in-china-in-the-age-of-globalization-9780195136494?cc=us&lang=en&Kilroy, A. \(2009\). Intra-Urban Spatial Inequality: Cities as " Urban Regions"](https://global.oup.com/academic/product/inequality-and-poverty-in-china-in-the-age-of-globalization-9780195136494?cc=us&lang=en&Kilroy, A. (2009). Intra-Urban Spatial Inequality: Cities as).
- Kilroy, A. (2009). Intra-Urban Spatial Inequality: Cities as" Urban Regions". https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/9144/WDR2009_0009.pdf?sequence=1.
- Klitgaard, K. (2019). Economy and Development in Modern Cities. In Understanding Urban Ecology, 10e116, Springer, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-11259-2_5.

- Williamson, J. (1994). *The political economy of policy reform*. Washington DC: Institute of International Economics.
https://books.google.com/books/about/The_Political_Economy_of_Policy_Reform.html?id=cm-3mnvjEl8C.
- Williamson, J. (2004). The strange history of the Washington consensus. *Journal of Post Keynesian Economics*, 27(2), 195e206.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01603477.2004.11051438>.
- Wisudawati, A.F., Setyani, N. I. (2018). Critical discourse analysis of global warming public service advertisement: implication for students. *EduLite: Journal of English Education, Literature and Culture*, 3(2), 149e160.
<http://jurnal.unissula.ac.id/index.php/edulite/article/view/2833>.
- Wilson, W. J. (1987). *The Truly Disadvantaged*. Chicago: University of Chicago Press.
<https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/T/bo13375722.html>.
- Zhou, Suhong, Liu, Yang, Kwan, Mei-Po. (2016). Spatial mismatch in post-reform urban China: A case study of a relocated state-owned enterprise in Guangzhou. *Journal Habitat International* 58, 1e11.
<https://www.infona.pl/resource/bwmeta1.element/elsevier-3d9458d4-16e4-3b1a-888a-edf21e9301cf>.
- Zhou, S., Wu, Z., & Cheng, L. (2013). The impact of spatial mismatch on residents in low-income housing neighbourhoods: A study of the Guangzhou metropolis, China. *Urban Studies*, 50(9), 1817e1835.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0042098012465906>.
- Raphael, S and Stoll, M. (2001). Can boosting minority car-ownership rates narrow inter-racial employment gaps? *Brookings-Wharton Papers on Urban Economics Affairs*, 2: 99e145.
<https://urbanpolicy.berkeley.edu/pdf/RS2001PB.pdf>.
- Ruef, Martin & Grigoryeva, Angelina (2015). Jim Crow and the Spatial Mismatch Hypothesis, Department of Sociology, Duke University, Durham, NC, 27708e0088.
https://www.icos.umich.edu/sites/default/files/lecturereadinglists/Spatial_Mismatch.pdf.
- Shaw, I. G. R., Dixon, D. P., & Jones III, J. P. (2010). *Theorizing our world. Research methods in geography*, 9e23.
https://www.academia.edu/26069607/Theorizing_Our_World.
- Smith, Neil. (2001). *Uneven Development, Geography of. International encyclopedia of the social & behavioral sciences*. Amsterdam: Elsevier.
<https://www.amazon.com/Uneven-Development-Nature-Capital-Production/dp/082033099X>.
- Squires, G.D, Kubrin, C. E (2005). Privileged places: race, uneven development and the geography of opportunity in urban America, *Journal of Urban Studies* 42 (1), 47e68.
<https://pdfs.semanticscholar.org/e15a/4f7cfd354e93a8c7462230ba38712f12c97.pdf>.
- Theys, Tobias, Deschacht Nick, Adriaenssens Stef, Verhaest Dieter (2018). The evolution of inter-regional spatial mismatch in the USA: The role of skills and spatial structure, *Journal Urban Studies Limited* 2018, 1e16.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0042098018803017>.
- Webster, M. (2008). *Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary*. Springfield: Merriam-Webster Inc.
<https://www.merriam-webster.com/shop-dictionaries/learners-dictionaries/advanced-learners-td>.

